

AGOSTINHO NETO

Sfintenia sperantei

AGOSTINHO NETO

Poeme

AGOSTINHO NETO

Poemas

Sfințenia , speranței

În românește de AUREL COVACI

București, 1977 • UNIVERS

Coperta și ilustrațiile
de Wanda Mihuleac

AGOSTINHO NETO
SAGRADA ESPERANÇA
© Agostinho Neto 1974

Toate drepturile asupra acestei
versiuni sînt rezervate Editurii UNIVERS

Prefácio

Prefață

Este poeta não precisa de ser apresentado como homem, pois o seu nome é respeitado em todo o mundo progressista. No entanto, o poeta é respeitado como homem de acção — eis como o mundo conhece Agostinho Neto, tanto o mundo progressista como o outro. Como porta-voz de um povo que luta pela liberdade, tornou-se figura simultaneamente amada e temida. É amado ou temido como chefe de uma luta pelo futuro, luta que tem de ser empreendida por todos os homens de todos os tempos e lugares, e também por todas as mulheres, repelindo o passado e transformando o presente.

O poeta é todas estas coisas, com uma pureza de objectivos e uma coragem que são inseparáveis do homem que foi e em que veio a transformar-se. No entanto, Neto é também, inelutavelmente, um poeta: é na sua poesia, como acontece com a poesia de outros como ele, que encontramos as chaves para tudo o resto.

Que é que dá forma e estilo a um homem destes? Onde estão, nas paredes nuas e nas barreiras da opressão, da confusão e da corrupção, as portas salvadoras da compreensão e do engrandecimento a través das quais o singular se transforma em plural, o pequeno se transforma em grande e a solidão se povoa de humanidade? E, encontradas essas portas, onde estão as forças capazes de abri-las de par em par e de arrastar e acolher o poeta para lá delas? Estes poemas têm muito para nos dizer a respeito das respostas a estas perguntas.

Falam-nos de um homem que nasceu no interior dos muros e barreiras da opressão e que, mais tarde, atingida a maturidade, foi frequentes vezes encerrado em prisões por recusar a autoridade desses muros e por desafiá-los com uma força própria, força que tentaram, infrutiferamente, suster e esmagar. Os poemas revelam que a força deste homem reside na sua íntima identificação com a verdade do seu povo, por mais dura e até terrível que essa seja, de modo que a sua visão encontrou as portas da compreensão e do engrandecimento e atravessou-as, triunfante, mesmo quando a opressão atingira o auge. São, pois, os poemas de um humanismo profundo que expressam um inextinguível amor da vida.

Sou um dia em noite escura
Sou uma expressão de saudade...

6 Todavia, o poeta sabe que é mais que do isso: ele vê, entende e, por conseguinte, reflecte as labutas e a resistência do seu povo, as suas necessidades e a sua condição, as suas atribulações e a sua determinação. Noutro poema, também dos primeiros tempos, Neto fala das sombras de homens que cruzam a sua mente, as sombras

Agostinho Neto n-are nevoie să fie prezentat cititorului ca om, numele lui fiind respectat în toată lumea progresistă. E respectat ca om de acțiune, atît în lumea progresistă cît și în partea încă asuprită a planetei. E cunoscut ca un purtător de cuvînt al unui popor care luptă pentru libertate, fapt datorită căruia a devenit o personalitate iubită și temută totodată. Este iubit sau temut în calitatea lui de conducător al unei lupte dure în numele viitorului, cauză ce se cere a fi îmbrățișată de toți bărbații din toate timpurile și locurile, și de asemenea de toate femeile, care resping trecutul și încearcă să facă prezentul mai bun.

Poetul e toate aceste lucruri la un loc, un om ale cărui țeluri sînt de o rară puritate. Atît țelurile cît și curajul lui sînt inseparabile de omul care a fost și de cel care a devenit. În afară de asta, Neto este, fără putință de tăgadă, un poet : și tocmai în poezia lui, așa cum se întîmplă cu poezia altora asemenea lui, găsim cheile tuturor acestor probleme.

Ce anume conferă formă și stil unui om de asemenea factură ? Unde se află, în pereții goi și în barierele asupririi, ale confuziei și corupției, porțile salvatoare ale înțelegerii și ale amplificării, prin care singularul se transformă în plural, lucrul mărunț în ceva măreț, iar singurătatea se populează de oameni ? Și, odată găsite aceste porți, unde sînt forțele capabile să le deschidă larg, smulgîndu-l și întîmpinîndu-l pe poet dincolo de ele ? Poemele lui pot să ne spună multe în legătură cu răspunsurile la aceste întrebări.

Poemele acestea ne vorbesc de un om care s-a născut între zidurile și barierele asupririi și care, mai tîrziu, maturizîndu-se a fost de multe ori azvîrlit în închisori pentru vina de a fi contestat autoritatea asupritorilor, sfidîndu-i cu o forță proprie lui, pe care zadarnic au încercat s-o țină în friu și s-o zdrobească. Poemele dovedesc că forța acestui bărbat rezidă în identificarea lui intimă cu adevărul poporului său, oricît ar fi acest adevăr de aspru și de teribil, așa că viziunea lui a găsit porțile înțelegerii și ale măreției și a trecut prin ele triumfător, tocmai cînd asuprirea ajunsese la apogeu. Sînt poeme de un adînc umanism, exprimînd o dragoste nemărginită față de viață.

*Sînt o zi în noaptea întunecată
Sînt o întruchipare a dorului...*

Totuși, poetul își dă seama că este mai mult decît atît : el vede, pricepe și, în consecință, reflectă truda și rezistența poporului său, nevoile și condiția lui umană, jalea și hotărîrea lui. În alt poem, tot din tinerețe, Neto vorbește de umbrele oamenilor ce-i străbat

daqueles que sofreram o passado e daqueles que transformarão o presente :

São os homens
que chegaram
e se não acharam
e os angustiados
que se ultrapassaram na Vida
e se perderam na confusão ;

e os que estão vindo
titubeantes
para este mundo
desconhecido dos que já chegaram

Passam por mim
e eu sigo-os através de mim...

Os mais antigos poemas incluídos neste livro datam de 1945, mas a maior parte foi escrita ao longo da década de 50 e muitos na prisão durante o ano de 1960. Todos os seus poemas traduzem esta qualidade, esta visão de si próprio — não isolado mas povoado pela sua própria humanidade, sem „destino“ pessoal fora do contexto da vida do seu povo, desfrutando do único privilégio válido, a participação na luta necessária pelo futuro, repelindo o passado e transformando o presente. É, acima de tudo, o que confere a estes poemas a sua dignidade e alegria, o seu distinto carácter de saber que o dia sucede à noite, o seu optimismo severo que nunca é sentimental ou romântico :

Aqui no cárcere
a raiva contida no peito
espero pacientemente
o acumular das nuvens
ao sopro da História

Ninguém
impedira a chuva.

É assim que estes poemas, fruto de muitos anos difíceis, se mantêm completamente imunes à influência da amargura ou da mágoa, do ódio ou da frustração pessoais, celebrando a história trágica de um povo, assim como a vitória sobre essa tragédia. Nada deles me parece mais tocante do que a sua insistente visão da verdadeira origem e destino dos homens, por mais dolorosa que seja a sua vida de miséria, medo e desespero. É uma visão que penetra nas profundezas da miséria, vence as trevas em que essa miséria persiste e consegue, apesar disso, atingir a luz :

Eu vivo
nos bairros escuros do mundo
sem luz nem vida

mintea, umbrele acelor care au îndurat trecutul și ale acelora care vor transforma prezentul :

*Sînt bărbații
care au venit
și n-au găsit
și zbuciumații
ce s-au ultradepășit în Viață
și s-au pierdut în confuzii ;*

*și cei care vin
clătîndu-se
în lumea asta
necunoscută de cei veniți mai nainte*

*Trec prin mine
și eu îi urmăresc prin mine...*

Cele mai vechi poeme incluse în această carte datează din 1945, dar cea mai mare parte dintre celelalte a fost scrisă de-a lungul anilor '50 și multe în 1960, în închisoare. Toate poemele lui relevă o calitate esențială, o viziune proprie lui : faptul că nu este un izolat ci un om cu sufletul plin de propriul lui umanism, fără „destin“ personal în afara contextului vieții poporului lui, bucurîndu-se de unicul său privilegiu valid : participarea la lupta de neocolit în numele viitorului, o luptă care respinge trecutul și transformă prezentul. Aceasta este, în primul rînd, calitatea care le conferă acestor poeme demnitate și bucurie, caracterul distinct ce te face să înțelegi că lucrurile se petrec așa cum ziua îi urmează nopții și că optimismul sever, niciodată sentimental sau romantic, însoțește permanent poezia sa :

*Aici în închisoare
cu obida strînsă în suflet
aștept răbdător
să se adune norii
mînați de suflul Istoriei*

*Nimeni
nu va putea opri ploaia.*

Așa se explică faptul că aceste poeme, rod al multor ani de suferință, au rămas cu totul imune față de influența amărăciunii sau a durerii, a urii sau a frustrațiilor de ordin personal, cîntînd istoria tragică a unui popor, cum și victoria acestui popor asupra propriei sale tragedii. Nimic nu mi se pare mai concludent decît viziunea lui atît de limpede asupra adevăratei origini și a destinului oamenilor, oricît de dureroasă ar fi viața lor plină de mizerie, spaime și deznădejde. E o viziune care pătrunde în adîncurile mizeriei, învinge beznele în care această mizerie persistă, și izbuște, în ciuda acestui fapt, să iasă la lumină :

*Eu trăiesc
în mahalalele întunecate ale lumii
fără lumină fără viață.*

Vou pelas ruas
às apalpadelas
encostado aos meus informes sonhos
tropeçando na escravidão
ao meu desejo de ser...

Como o poeta se engrandeceu ! Ao tempo em que compôs estes versos, durante a década de 40, por detrás das barricadas da Angola colonial, foi este engrandecimento que deu a Agostinho Neto e aos poucos vultos que partilhavam a sua visão a liberdade que nada poderia destruir, a liberdade de pensar, de fazer planos, de ter fé e de agir, de modo que adquiriram o direito e o privilégio de falar em nome do seu povo. Foi esta condição que lhes possibilitou apreender a verdade do futuro dentro da ficção do presente, entender o significado dessa verdade mesmo quando se encontrasse completamente ofuscada pelos embustes e pelo silêncio do sistema colonial e captar o élan da vida através e para além das farsas colonialistas da morte :

Não me descobri na vida
e selvas desbravadas
escondem os caminhos
por que hei-de passar

Mas hei-de encontrá-los
e segui-los
seja qual fôr o preço

Então
num novo catálogo
mostrar-te-ei o meu rosto
coroadado de ramos de palmeira

E terei para ti
os sorrisos que me pedes.

Cânticos de mágoa e ao mesmo tempo de alegria. Poemas de partida e ao mesmo tempo de chegada. Ainda que sejam altamente políticos, a sua mensagem não tem nada a ver com os maquinismos políticos e muito menos, se tal fosse possível, com os clamores ociosos da propaganda. Se foram tomados como poemas políticos, então são políticos no sentido em que Shelley escreveu poemas políticos, Hikmet escreveu poemas políticos e Guillén e outros escreveram poemas políticos : palavras e ritmos que se transformaram em parte viva da herança de autocrença do nosso mundo. Seguindo o caminho das estrelas, o seu lirismo e até os sonhos conduzem-nos sempre à contemplação do real. Os seus poemas são belos sem serem bonitos. São finamente trabalhados sem serem habilidosos. E em caso algum cedem à ostentação.

*Umblu pe străzi
orbecăind
proptit de visele mele informe
poticnindu-mă de sclavie
în dorința mea de a fi...*

Și totuși, cât de mult a evoluat poetul! Pe când compunea aceste versuri, în cursul anilor '40, în spatele baricadelor Angolei coloniale, tocmai această evoluție i-au îndemnat, pe Agostinho Neto și pe puținii care împărtășeau ideile lui despre o libertate pe care nimeni să n-o poată distruge, să gândească liber, să făurească planuri, să aibă încredere și să acționeze, în așa fel încît să-și cîștige dreptul și privilegiul de a vorbi în numele poporului lor. Asta a fost condiția care le-a îngăduit să intuiască adevărul viitorului înlăuntrul ficțiunii prezentului, să priceapă semnificația acestui adevăr chiar cînd era complet eclipsat de minciunile și tăcerea sistemului colonial și să capteze elanul vieții în pofida ucigătoarelor farse colonialiste :

*Nu m-am descoperit în viață
și păduri deștelenite
ascund drumurile
pe care se cere să merg*

*Dar trebuie să le descopăr
și le voi urma
cu orice preț*

*Atunci
în noul catalog
am să-ți arăt chipul meu
încununat de foi de palmier*

*Și voi avea pentru tine
zîmbetele pe care mi le ceri.*

Cîntece de jale și, în același timp, de bucurie. Poeme de despărțire și, totodată, de reîntîlnire. Cu toate că este adînc politic, mesajul lui nu are nimic comun cu mașinațiile politice, și cu atît mai puțin, dacă lucrul ar fi fost posibil, cu clamările propagandistice lipsite de conținut. Dacă ar fi să fie luate drept poeme politice, atunci sînt politice în sensul în care Shelley a scris poeme politice, Brecht a scris poeme politice, Hikmet a scris poeme politice, Guillén și alții au scris poeme politice : cuvinte și ritmuri care s-au preschimbat într-o parte vie din tezaurul de încredere în sine al lumii noastre. *Urmînd drumul stelelor*, lirismul lui și pînă și visele lui ne duc inevitabil la contemplarea realului. Poemele lui sînt frumoase fără a fi fermecătoare. Sînt în mod rafinat prelucrate, fără a excela prin virtuozitate. Și nu păcătuiesc în nici un caz prin ostentație.

Para além de tudo isso, são africanos e da uma maneira tão inelutável como o homem de acção é poeta. Cantam as realidades de África, são parte de África e dizem respeito a África. Contudo, são mais do que isso. São também universais e de uma forma tão inelutável como a semente está ligada à flor, a árvore ao fruto, o poeta ao poema.

Agosto de 1973

BASIL DAVIDSON

Și mai presus de orice, sînt africane, și de o manieră tot atît de de netăgăduit, pe cît omul de acțiune este poet. Sînt poeme care cîntă realitățile Africii, sînt parte componentă a Africii și se referă strict la Africa. Totodată sînt universale, legate de spiritualitatea umană în general așa cum sămînța este legată de floare, pomul de fruct, poetul de poem.

August 1973

BASIL DAVIDSON

Adens d' hora da tarde

Poemas

Poeme

Adeus à hora da largada

Minha Mãe

*(todas as mães negras
cujos filhos partiram)
tu me ensinaste a esperar
como esperaste nas horas difíceis*

Mas a vida

matou em mim essa mística esperança

Eu já não espero

sou aquele por quem se espera

Sou eu minha Mãe

*a esperança somos nós
os teus filhos
partidos para uma fé que alimenta a vida*

Hoje

*somos as crianças nuas das sanzalas do mato
os garotos sem escola a jogar a bola de trapos
nos areais ao meio-dia
somos nós mesmos
os contratados a queimar vidas nos cafèzais
os homens negros ignorantes
que devem respeitar o homem branco
e temer o rico*

somos os teus filhos

*dos bairros de pretos
além aonde não chega a luz eléctrica
os homens bêbedos a cair
abandonados ao ritmo dum batuque de morte
teus filhos
com fome
com sede
com vergonha de te chamarmos Mãe
com medo de atravessar as ruas*

Adio la ceas de plecare

O Mamă
 (toate mamele negre
 ale căror fii au plecat)
m-ai învățat să sper
cum ai sperat și tu la ceasuri de cumpene

Dar viața
a ucis în mine această mistică speranță

Eu nu mai sper
sînt cel în a cărui venire se speră

Sînt eu Măicuța mea
speranța sîntem noi
fiii tăi
plecați
în numele unei credințe care hrănește viața

Astăzi
sîntem copiii goi din sanzalele din pădure
ținci fără școală jucîndu-se cu o minge de cîrpe
la ceas de amiezi pe maidane
tot noi pâlmașii
angajați să ne pierdem viețile pe plantațiile de cafea
sîntem negrii ignoranți
care trebuie să-i respecte pe albi
și să se teamă de cel bogat

sîntem fiii tăi
din mahalalele întunecate
unde nu ajunge lumina electrică
oamenii beți morți
pierduți în ritmul danțului morții
fiii tăi
înfomețații
însetoșații
rușinați să-ți spunem ție Mamă
temîndu-ne să traversăm străzile

*com medo de homens
nós mesmos*

*Amanhã
entoaremos hinos à liberdade
quando comemorarmos
a data de abolição desta escravatura*

*Nós vamos em busca de luz
os teus filhos Mãe
(todas as mães negras
cujos filhos partiram)
Vão em busca de vida.*

temîndu-ne de oameni
noi înșine

Mîine

vom înălța imnuri libertății
cînd vom comemora
data abolirii acestei sclavii

Plecăm în căutarea luminii
fiii tăi Mamă
(toate mamele negre
ale căror fii au plecat)
pleacă în căutarea vieții.

Partida para o contrato

O rosto retrata a alma
amarfanhada pelo sofrimento

Nesta hora de pranto
vespertina e ensanguentada

Manuel
o seu amor
partiu para S. Tomé
para lá do mar

Até quando ?

Além no horizonte repentinos
o sol e o barco
se afogam
no mar
escurecendo
o céu escurecendo a terra
e a alma da mulher

Não há luz
não há estrelas no céu escuro
Tudo na terra é sombra

Não há luz
não há norte na alma da mulher

Negrura
Só negrura..

Plecare la lucru

Chipul ogindă a sufletului
stafidit de suferință

La acest ceas al plîngerii
vesperal și însîngerat
Manuel
iubitul ei
a plecat spre S. Tomé
dincolo de mare

Pînă cînd ?

Dincolo de linia orizontului brusc
soarele și vasul
se înneacă
în mare
întunecînd
cerul întunecînd pămîntul
și sufletul femeii

Nu există lumină
nu există stele pe bolta întunecată
Totul pe pămînt e întunecime

Nu există lumină
nu există nord în sufletul femeii

Beznă
Doar beznă...

Sábado nos musseques

*Os musseques são bairros humildes
de gente humilde*

*Vem o sábado
e logo ali se confunde com a própria vida
transformada em desespero
em esperança e em mística ansiedade*

*Ansiedade encontrada
no significado das coisas
e dos seres*

*na lua cheia
acesa em vez de candeeiros
de iluminação pública
que pobreza e luar
casam bem*

*Ansiedade
sentida nos barulhos
e no cheiro a bebidas alcoólicas
espalhados no ar
com gritos de dor e alegria
misturados com estranha orquestração*

*Ansiedade
no homem fardado
alcançando outro homem
que domina e leva aos pontapés
e depois de ter feito escorrer sangue
enche o peito de satisfação
por ter maltratado um homem*

*Outros evitarão passar
onde o casse-tête derrubou o homem
darão voltas
saltarão muros*

Sîmbăta în musseque

Musseque-le sînt mahalale mizere
locuite de oameni sărmani

Vine sîmbăta
și îndată se confundă cu propria viață
preschimbată în deznădejde
în speranță și într-o mistică anxietate

Anxietate întilnită
în semnificația lucrurilor
și a ființelor

sub luna plină
aprinsă în chip
de iluminare publică
căci lumina lunii înseamnă mizerie
e grozav să se adune laolaltă.

Anxietate
simțită în zarva lor
și în izul de băuturi alcoolice
împinzite în aer
cu strigăte de durere și chiote de veselie
învălmășite într-o stranie orchestrație

Anxietate
prezentă prin bărbatul în uniformă
gonindu-l din urmă pe alt bărbat
îmbrîncindu-l și mîinindu-l
cu lovituri de picioare în spate
iar după ce l-a umplut de sînge
umflîndu-și pieptul de satisfacția
de a fi maltratată un bărbat

Alții vor evita să treacă
pe unde *casse-tête*-ul l-a doborît pe bărbat
vor ocoli locul
vor sări peste ziduri

*pisarão espinhos
pés descalços cortarão
sobre cacos de garrafas
quebradas por crianças inocentes
e cada mulher
suspirará de alívio
quando o seu homem entrará em casa.*

*Ansiedade
nos soldados que se divertem
emboscados à sombra de cajueiros
à espera de incautos transeuntes*

*A intervalos
ais de dor
lancinam ouvidos
ferem corações tímidos
e afastam-se passos
em correria angustiante
e depois dos risos da matula
desenfreada
só silencio mistério lágrimas de ódio
e carnes laceradas
pelas fivelas dos cinturões*

*Ansiedade
nos que passam
à procura do prazer fácil*

*Ansiedade no homem
escondido no recanto escuro
violando uma criança*

*Sua riqueza calará o pai
e a criança
só tarde
clamará contra o destino*

*Ansiedade ouvida
na contenda de taberna*

*Compadres discutindo
escandalosamente
velha dívida de cem mil réis
entre os murmúrios
da numerosa assistência*

vor călca peste spini
picioarele desculțe vor fi scrijelate
de cioburi de sticlă
țândurite de făpturi nevinovate
și fiecare femeie
va ofta ușurată
văzîndu-și bărbatul intrînd în casă.

Anxietate

prezentă prin soldații ce se amuză
pîndindu-i de sub umbra pomilor
pe trecătorii neprevăzători

Din cînd în cînd
gemete de durere
rănesc auzul
chinuiesc temătoarele inimi
se aud pași îndepărtîndu-se
într-o goană durută
iar după risetele hoardei
dezlănțuite
doar tăcere mister lacrimi de ură
și cărnuri scrijelate
de cătărămile centurilor

Anxietate

prezentă în cei ce umblă
în căutarea unor plăceri ușoare

Anxietate prezentă prin bărbatul
ascuns într-un ungher obscur
siluind o copilă

Comoara și-o va trece sub tăcere tatăl
iar copila
tîrziu abia
va începe să-și blesteme soarta

Anxietate răzbătînd
din hărmălaia din cîrciumă

Cumetri făcînd scandal
pentru o veche datorie
de o sută de mii de *reis*
învăluți de murmurele
unei numeroase asistențe

Ansiedade
nas mulheres
que abandonaram os homens
para ouvir
a vizinha aos gritos
ralhando contra a pobreza do marido

Ouvem-se
choros histéricos
ruído de cadeiras caídas
respirações ofegantes
tilintar doloroso
de louça de ferro esmaltado
e a multidão invade a casa
os desavindos expulsam-na
e depois vem a reconciliação
com risinhos de prazer

Ansiedade
nos alto-falantes do cinema
de bocas escancaradas
a gritar swings
ao pé das bilheteiras
enquanto um carrocel
arrasta em turbilhão de sonho
luzinhas vermelhas verdes azuis
e também
a troco de dois mil e quinhentos
namorados e crianças

Ansiedade
nos batuques saudosos
dos kiocos contratados
formando lá do campamento
o fundo de todo o ruído

Lunda sem fronteiras
a debruar o sussurro
da ânsia tumultuante

Ansiedade
na humilde criança
que foge amedrontada do polícia
de serviço

Anxietate
prezentă în femeile
care și-au părăsit pentru o clipă bărbații
ca s-o asculte pe vecina lor
țipînd și blestemînd
împotriva sărăciei bărbatului ei

Se aud
plînsете isterice
zgomot de scaune răsturnate
respirații gifiitoare
zăngănit dureros
de vase de tablă smălțuite
și mulțimea invadează casa
cearta se potolește
și iată și împăcarea
cu chicoteli de plăcere

Anxietate
prezentă în difuzoarele cinematografeilor
cu gurile larg căscate
ca să urle *swing*-uri
la picioarele vînzătoarei de bilete
în timp ce un carusel
tîrăște într-un vârtej de vis
steluțe roșii verzi albastre
cum și
replicile a două mii cinci sute
de îndrăgostiți și îndrăgostite

Anxietate
în batouque-le nostalgice
ale negrilor kioco sezonieri
alcătuind dincolo de tabără
fundalul tuturor zgomotelor

Lunda fără fruntarii
împodobind murmurele
dorinței ațîțătoare

Anxietate
prezentă în copila umilă
ce fuge speriată de polițistul
de servicii

Ansiedade
no som da viola
acompanhando uma voz
que canta sambas indefinidos
deliciosamente preguiçosos
pejando o ar
do desejo de romper em pranto

Com a voz
passa o grito de saudade
que a multidão tem dos dias não vividos
dos dias de liberdade
e a noite
bebe-lhes os anseios de vida

Ansiedade
nos bêbedos caídos nas ruas
alta noite

Ansiedade
nas mães aos gritos
à procura de filhos desaparecidos

nas multeres que passam embriagadas

no homem
que consulta o kimbanda
para conservar o emprego

na mulher
que pede drogas ao feiticeiro
para conservar o marido

na mãe
que pergunta ao adivinho
se a filhinha se salvará
de pneumonia
na cubata
de velhas latas esburacadas

nas mulheres implorando
compaixão
a nossas senhoras

Anxietate
prezentă în sunetul unei viori
acompaniind o voce
ce cîntă sambe nedefinite
desfătător de leneșe
umplînd văzduhul
de dorința de a izbucni în plîns

Odată cu vocea
se trece și strigătul plin de nostalgie
al mulțimii după zilele netrăite
după zilele de libertate
și noaptea
le soarbe dorința de a trăi

Anxietate
prezentă în bețivii căzuți pe străzi
în toiul nopții

Anxietate
în strigătele mamelor ce-și caută
fiii dispăruți

în femeile ce trec bete

în bărbatul
ce-l consultă pe kimbanda
ca să-și poată păstra slujba

în femeia
ce-i cere hapuri vrăjitorului
ca să-și păstreze bărbatul

în mama
ce-l întreabă pe ghicitor
dacă mititica ei fiică va scăpa
de pneumonie
în coșmelia
din vechi cutii de conserve găurite

în femeile implorînd
compasiune
din partea stăpînelor noastre

*nas famílias rezando
enquanto oram
bêbedos urinam na rua
encostados à parede
afastando-se depois
a ridiculizar as rezas
que perceberam
através das persianas das janelas*

*Ansiedade na kazukuta
dançada à luz do acetileno
ou de candeeiro Petromax*

*em sala pintada de azul
cheia de pó
e do cheiro a suor dos corpos
e de meneios de ancas
e de contactos de sexos*

*Ansiedade
nos que riem e nos que choram
nos que entendem
e nos que respiram sem compreender*

*Ansiedade
nas salas de dança
regurgitantes de gente
onde daí a instantes
o namorado repreende a noiva
insultos são atirados para o ar
enchendo o recinto de questões
que extravasam para a rua
acudindo polícias aos assobios*

*Ansiedade
no esqueleto de pau a pique
ameaçadoramente inclinado
a sustentar pesado tecto de zinco*

*e nos quintais
semeados de dejectos e maus cheiros
nas mobílias sujas de gordura
nos lençóis esburacados
e nas camas sem colchão*

în familiile ce se roagă
iar în timp ce-și spun rugăciunile
bețivii urinează pe stradă
rezemîndu-se de perete
plecînd apoi
ridiculizînd rugăciunile
abia auzite
prin persienele ferestruicilor

Anxietate în kazukuta
dansată în lumina lămpilor de carbid
sau a lămpilor *Petromax*

în sala zugrăvită în albastru
îmbicsită de praf
de iz de sudoare umană
de mișcări din șolduri
de izul împreunărilor

Anxietate
prezentă în cei ce rid și în cei ce plîng
în cei ce ascultă
și în cei ce respiră fără să înțeleagă

Anxietate
în sălile de dans
tixite de oameni
unde din cînd în cînd
îndrăgostitul își ia iubita la rost
insulte zboară prin aer
umplînd încăperea de glasuri întărite
ce răzbesc pînă în stradă
adunîndu-i pe polițiști la semnale de fluier

Anxietate
în scheletul de copac
amenințător înclinat
spre a susține un greu acoperiș de tablă zincată.

Și în micile curți
pline de gunoaie și mirosuri urîte
în mobilele soioase de grăsime
în cearceafurile ciuruite
și în paturile fără saltele

Ansiedade
nos que descobrem multidões passivas
esperando a hora

Nos homens
ferve o desejo de fazer o esforço supremo
para que o Homem
renasça em cada homem
e a esperança
não mais se torne
em lamentos de multidão

A própria vida
faz desabrochar mais vontades
nos olhares ansiosos dos que passam

O sábado misturou a noite
nos musseques
com mística ansiedade
e implacavelmente
vai desfraldando heróicas bandeiras
nas almas escravizadas.

Anxietate

în cei ce descoperă mulțimi pasive
așteptînd ceasul

În bărbați

arde dorința de a face efortul suprem
pentru ca Omul
să renască în fiecare om
iar speranța
să nu se mai schimbe niciodată
în lamentații ale mulțimii

Viața fiecăruia

face să înmugurească mai multe dorinți
în privirile pline de dor ale celor ce trec

Sîmbăta a amestecat noaptea

în *musseque*
cu o mistică anxietate
și în chip implacabil
face să se desfășoare eroice stindarde
în înrobitele inimi.

Caminho do mato

*Caminho do mato
caminho da gente
gente cansada
óóó-oh*

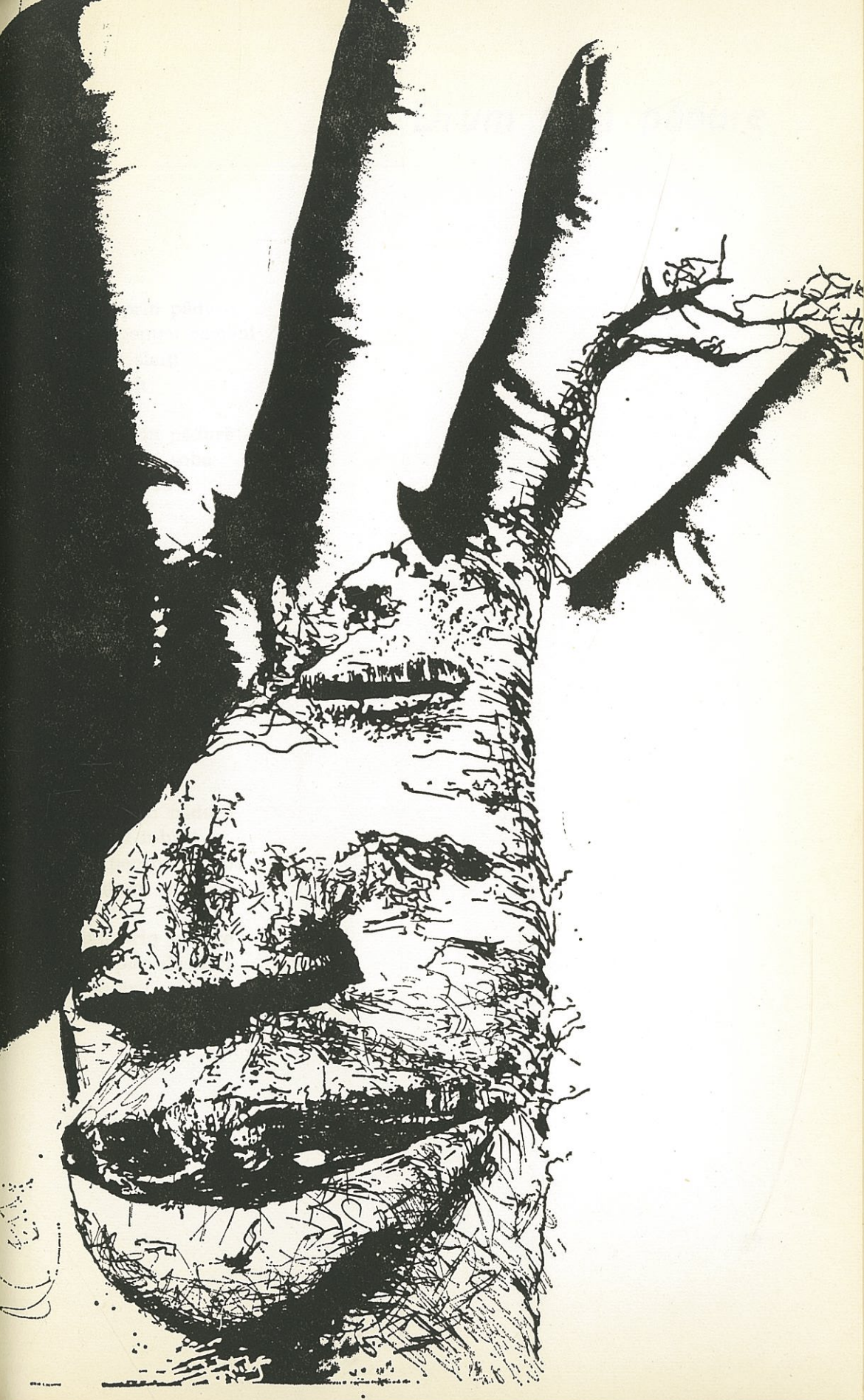
*Caminho do mato
caminho do soba
soba gradne
óóó-oh*

*Caminho do mato
caminho de Lemba
Lemba formosa
óóó-ho*

*Caminho do mato
caminho do amor
amor do soba
óóó-oh*

*Caminho do mato
caminho do amor
do amor de Lemba
óóó-oh*

*Caminho do mato
caminho das flores
flores do amor.*

Drum prin pădure

Drum prin pădure
drum pentru oameni
oameni sleiți
ooo-oh

Drum prin pădure
drumul lui soba
marele soba
ooo-oh

Drum prin pădure
drum către Lemba
Lemba frumoasă
ooo-oh

Drum prin pădure
drum al iubirii
față de soba
ooo-oh

Drum prin pădure
drum al iubirii
mari pentru Lemba
ooo-oh

Drum prin pădure
drum plin de flori
ale iubirii

Crueldade

*Caíram todos na armadilha
dos homens postados
à esquina*

*E de repente
no bairro acabou o baile
e as faces endureceram na noite*

*Todos perguntam por que foram presos
ninguém o sabe
e todos o sabem afinal*

*E ficou o silêncio
dum óbito sem gritos
que as mulheres agora choram*

*Em corações alarmados
segredam místicas razões*

*Da cidade iluminada
vêm gargalhadas
numa displicência cruel*

*Para banalizar um acontecimento
quotidiano
vindo no silêncio da noite
do musseque Sambizanga
— um bairro de pretos!*

Căzură toți în cursa
întinsă de oamenii
pîndind după colț

Și brusc
în mahala s-a întrerupt balul
și chipurile s-au înăsprit în noapte

Toți se întreabă de ce-au fost arestați
nimeni nu știe
și pînă la urmă știu toți

Și se așternu o tăcere
de moarte fără țipete
pe care femeile acum o plîng

În inimi alarmate
se strîng în taină mistice motive

Din orașul scaldat în lumină
răzbesc hohote de rîs
într-o crudă nemulțumire

Pentru a banaliza o întîmplare
cotidiană
obișnuită în tăcerea nopții
în *musseque*-le Sambizanga
— un cartier de negri !

Comboio africano

*Um comboio
subindo de difícil vale africano
chia que chia
lento e caricato*

Grita e grita

*quem esforçou não perdeu
mas ainda não ganhou*

*Muitas vidas
ensoparam a terra
onde assentam os rails
e se esmagam sob o peso da máquina
e no barulho da terceira classe*

Grita e grita

*quem esforçou não perdeu
mas ainda não ganhou*

*Lento caricato e cruel
o comboio africano...*

Convoi african

Un convoi
suind dintr-o abruptă vale africană
cu chiu cu vai
domol și greoi

Strigăte strigăte

cine s-a străduit n-a pierdut
dar încă nici n-a câștigat

Multe vieți
s-au topit în pământ
acolo unde se întind *rails*-urile
turtite sub greutatea mașinii
ori în îmbulzeala din clasa a treia

Strigăte strigăte

cine s-a străduit n-a pierdut
dar încă nici n-a câștigat

Domol greoi și crud
convoiul african...

Quitandeira

A quitanda.

*Muito sol
e a quitandeira à sombra
da mulemba*

*— Laranja, minha senhora
laranjinha boa !*

*A luz brinca na cidade
o seu quente jogo
de claros e escuros
e a vida brinca
em corações aflitos
o jogo da cabra-cega.*

*A quitandeira
que vende fruta
vende-se.*

*— Minha senhora
laranja, laranjinha boa !*

*Compra laranjas doces
compra-me também o amargo
desta tortura
da vida sem vida*

*Compra-me a infância de espírito
este botão de rosa
que não abriu
princípio impelido ainda para um início.*

Laranja, minha senhora !

*Esgotaram-se os sorrisos
com que chorava
eu já não choro.*

Vînzătoarea de fructe

Taraba.

Soare mult
și vînzătoarea de fructe în umbra
arborelui mulemba

— Portocale scumpă *senhora*
portocale frumoase !

Lumina își dezlănțuie peste oraș
jocul fierbinte
clar-obscur
și viața dezlănțuie
în inimile pline de amar
jocul de-a baba-oarba.

Vînzătoarea
de fructe
se vinde pe sine.

— Scumpă *senhora*
portocale portocale frumoase !

Cumpără portocale dulci
și cumpără-mi amarul
acestui chin
de viață fără viață.

Cumpără-mi copilăria spiritului
acest boboc de trandafir
ce nu s-a deschis
precum simțise la-nceput imbold.

Portocale, scumpă *senhora* !

S-au secătuit surîsurile
cu care plîngeam
eu nu mai plîng.

*E aí vão as minhas esperanças
como foi o sangue dos meus filhos
amassado no pó das estradas
enterrado nas roças
e o meu suor
embebibo nos fios de algodão
que me cobrem.*

*Como o esforço foi oferecido
à segurança das máquinas
à beleza das ruas asfaltadas
de prédios de vários andares
à comodidade de senhores ricos
a alegria dispersa por cidades
e eu
me fui confundindo
com os próprios problemas da existência.*

*Aí vão as laranjas
como eu me ofereci ao álcool
para me anestésiar
e me entreguei às religiões
para me insensibilizar
e me atordoei para viver.*

Tudo tenho dado.

*Até mesmo a minha dor
e a poesia dos meus seios nus
entreguei-as aos poetas.*

*Agora vendo-me eu própria.
— Compra laranjas
minha senhora!
Leva-me para as quitandas da Vida
o meu preço é único:
— sangue.*

*Talvez vendendo-me
eu me possua.*

— Compra laranjas!

Aici mi-s speranțele
ca și sîngele fiilor mei
amestecat în pulberea drumurilor
îngropat în țărînă
și sudoarea mea
îmbibată în firele de bumbac
ce mă acoperă.

Cu sila am fost oferită
siguranței mașinilor
frumuseții străzilor asfaltate
pline de case cu mai multe etaje
desfătării domnilor bogați
veselie risipită prin orașe
și eu
m-am confundat
cu înseși problemele existenței

Iată portocalele
și eu m-am datat la alcool
ca să mă anesteziez
și am aderat la fel de fel de religii
ca să mă insensibilizez
și m-am amețit ca să pot trăi.

Am dat totul.

Pînă și durerea mea
și poezia sînilor mei goi
le-am dăruit-o poezilor.

Acum mă vînd pe mine însămi.
— Cumpără portocale
scumpă *senhora* !
Ia-mă pentru tarabele Vietii
prețul meu e unul singur :
— sînge.

Poate vînzîndu-mă
voi deveni propria mea stăpînă.

— Cumpără portocale !

Velho negro

Vendido
e transportado nas galeras
vergasado pelos homens
linchado nas grandes cidades
esbulhado até ao último tostão
humilhado até ao pó
sempre sempre vencido

E forçado a obedecer
A Deus e aos homens
perdeu-se

Perdeu a pátria
e a noção de ser

Reduzido a farrapo
macaquearam seus gestos e a sua alma
diferente

Velho farrapo
negro
perdido no tempo
e dividido no espaço !

Ao passar de tanga
com o espírito bem escondido
no silêncio das frases côncavas
murmuram eles :

Pobre negro !

E os poetas dizem que são seus irmãos.

Bătrînul negru

Vîndut
și transportat pe galere
biciuit de oameni
linșat în marile orașe
jefuit pînă la ultimul gologan
umilit peste fire
veșnic veșnic învins

Și silit să se supună
lui Dumnezeu și oamenilor
s-a pierdut

Și-a pierdut patria
și sensul existenței

Îmbrăcîndu-l în zdrențe
i-au maimuțărit gesturile și sufletul
deosebit

Un bătrîn negru
zdrențáros
pierdut în timp
și răzlețit în spațiu !

Cînd trece îmbrăcat în tanga
cu mintea bine pitită
în tăcerea unor fraze concave
ei murmură :

Sărmanul negru !

Iar poeții zic că sînt frații lui.

Meia-noite na quitanda

— Cem réis de jindungo
Sá Domingas.

O sol
entrega Sá Domingas à lua
nas quitandas dos musseques

E a quitandeira esperando

— Cinquenta réis de tomate
três tostões de castanha de caju
um doce de coco
Sá Domingas

Ela vende na quitanda à meia-noite
que o filho
está na estrada
precisa de cem mil réis
para pagar o imposto

O sol deixa Sá Domingas
na quitanda
e ela deixa o luar

Um tostão
dois tostões
três tostões
que o coração de Sá Domingas
sofre mais do que o corpo na quitanda

Miez de noapte la tarabă

— O sută de *reis* un *jindungo*
Sá Domingas.

Soarele
o încredințează pe Sá Domingas lunii
la tarabele din *musseque*

Și tarabagioaica așteptînd

— Cincizeci de *reis* o roșie
trei gologani o castană de *caju*
o limonadă de cocos
Sá Domingas

Ea vinde la tarabă la miezul nopții
căci fiul ei
e plecat pe drumuri
are nevoie de o sută de mii de *reis*
ca să plătească impozitul

Soarele o lasă pe Sá Domingas
la tarabă
iar ea se ascunde de lumina lunii

Un gologan
doi gologani
trei gologani
căci inima lui Sá Domingas
suferă mai mult decît trupul ei la tarabă.

Para além da poesia

Lá no horizonte
o fogo
e as silhuetas escuras dos imbondeiros
de braços erguidos
No ar o cheiro verde das palmeiras queimadas

Poesia africana

Na estrada
a fila de carregadores bailundos
gemendo sob o peso da crueira
No quarto
a mulatinha de olhos meigos
retocando o rosto com rouge e pó-de-arroz
A mulher debaixo dos panos fartos remexe as ancas
Na cama o homem insone pensando
em comprar garfos e facas para comer à mesa

No céu o reflexo do fogo
e as silhuetas dos homens negros batucando
de braços erguidos
No ar a melodia quente das marimbas

Poesia africana

E na estrada os carregadores
no quarto a mulatinha
na cama o homem insone
Os braseiros consumindo
consumindo
a terra quente dos horizontes em fogo.

Dincolo de poezie

În zare
focul
și siluetele întunecate ale trucidatorilor
cu brațele ridicate
În aer mirosul verde al palmierilor arși

Poezie africană

Pe drum
șirul de încărcători
gemînd sub poveri
În odaie
mulatra cu ochi galeși
dîndu-se cu ruj și cu pudră de orez
Femeia sub faldurile bogate își mișcă șoldurile
În pat bărbatul suferă de insomnie gîndind
cum să cumpere cuțite și furculițe
ca să aibă cu ce mînca la masă

Pe boltă reflexele focului
și siluetele negrilor dansînd batuque
cu brațele ridicate
În aer melodia fierbinte a marimbelor

Poezie africană

Și pe drum cărătorii
în odaie mulatra
în pat bărbatul cu insomniile
Flăcările mistuind
mistuind
pămîntul arzător al zărilor de foc.

Noite

*Eu vivo
nos bairros escuros do mundo
sem luz nem vida.*

*Vou pelas ruas
às apalpadelas
encostado aos meus informes sonhos
tropeçando na escravidão
ao meu desejo de ser.*

*São bairros de escravos
mundos de miséria
bairros escuros.*

*Onde as vontades se diluíram
e os homens se confundiram
com as coisas.*

*Ando aos trambulhões
pelas ruas sem luz
desconhecidas
pejadas de mística e terror
de braço dado com fantasmas.*

Também a noite é escura.

Eu trăiesc
în mahalalele întunecate ale lumii
fără lumină fără viață.

Umblu pe străzi
orbecăind
proptit de visele mele informe
poticnindu-mă de sclavie
în dorința mea de a fi.

Sînt mahalale de sclavi
lumi de mizerie
mahalale întunecate.

Unde dorințele se diluează
și oamenii se confundă
cu lucrurile.

Mă dau de-a dura
pe străzile necunoscute
fără lumină
încărcate de mistică și teroare
braț la braț cu fantasmele.

Noaptea e și ea întunecată.

Civilização ocidental

*Latas pregadas em paus
fixados na terra
fazem a casa*

*Os farrapos completam
a paisagem íntima*

*O sol atravessando as frestas
acorda o seu habitante*

*Depois as doze horas de trabalho
escravo*

*Britar pedra
acarretar pedra
britar pedra
acarretar pedra
ao sol
à chuva
britar pedra
acarretar pedra*

A velhice vem cedo

*Uma esteira nas noites escuras
basta para ele morrer
grato
e de fome.*

Civilizație occidentală

Cutii de conserve prinse de stâlpi
fixați în pământ
alcătuiesc casa

Zdrențele întregesc
peisajul intim

Soarele răzbind prin ferestruici
il trezește pe locatar

După douăsprezece ore de muncă
de sclav

Spărgînd piatră
cărînd piatră
spărgînd piatră
cărînd piatră
pe soare
pe ploaie
spărgînd piatră
cărînd piatră

Bătrînețea vine înainte de vreme

O rogojină în nopțile întunecate
îi ajunge ca să moară
mulțumit
și de foame.

Sombras

*Por milhentos caminhos
do meu Desejo
passam sombras a tactear o nada ;*

*vão
esforçadas na incerteza
por abraçar
os pontos de interrogação da existência.*

*Atravessam-me
arrastando
à laia de glória
grilhetas e cadeias
com estúpidos sorrisos.*

*São os homens
que chegaram
e se não acharam*

*e os angustiados
que se ultrapassaram na Vida
e se perderam na confusão ;*

*e os que estão vindo
titubeantes
para este mundo
desconhecido dos que já chegaram*

*Passam por mim
e eu sigo-os através de mim.*

Lá vamos nós !

*As sombras sem querer
com os sentidos anestesiados
como praia que quer ser onda
alar-se em vida
na imensidão*

Umbre

Pe miile de drumuri
ale Dorului meu
trec umbre ca să pipăie neantul ;

trec
silnicite de incertitudine
să îmbrățișeze
semnele de întrebare ale existenței.

Trec prin mine
tîrînd
în chip de glorie
lanțuri și cătușe
cu zîmbete stupide.

Sînt bărbații
care au venit
și n-au găsit

și zbuciumații
ce s-au hiperdepășit în Viață
și s-au pierdut în confuzii ;

și cei care vin
clătîndu-se
în lumea asta
necunoscută de cei veniți mai nainte

Trec prin mine
și eu îi urmăresc prin mine.

Într-acolo mergem noi !

Umbrele fără voia lor
cu simțurile anesteziate
ca un țărîm dorindu-se val
ca să se avînte în viață
în nemărginire

*sentir no peito
a violência das quillas dos navios
recolher a angústia
e os últimos suspiros dos naufragos
e ficou apenas praia
a sorver ondas
e a contemplar estática
o movimento de além.*

*As sombras
que se esvaziaram no tempo
deixaram-me
esta ânsia
e o eco múltiplo
do tilintar das suas cadeias ;
às que não-de vir
mostrarei essas cadeias quebradas
e com elas repartirei
o meu desejo de ser onda
neste desfile dos tristes
que se perdem.*

*Seguem
rojando-se em esperanças
interrogando à morte
o que é a Vida*

*Elas vão longe
ainda vêm longe
e eu sigo-me através de mim.*

să simtă în piept
violența chilelor navelor
să culeagă zbuciumul
și ultimele suspine ale naufragaților
și au rămas doar țărni
sorbind undele
și contemplând static
mișcarea de dincolo.

Umbrele
ce s-au vărsat în Timp
mi-au lăsat
acest zbucium
și ecoul multiplu
al zornetului lanțurilor lor ;
celor ce vor să vină
le voi arăta lanțurile astea rupte
și voi împărtăși cu ei
dorința mea de a fi val
în această defilare a nefericiților
ce se pierd.

Continuă
să se bălăcească în speranțe
întrebând moartea
ce este Viața.

Merg departe
tot mai departe
și eu mă urmăresc prin mine însumi.

Desfile de sombras

*Lembro-me dos caminhos que ninguém pisou
ouço as vozes longínquas
dos homens que não cantaram
recordo dias felizes que não vivi
existem-me vidas que nunca foram
vejo luz onde só há trevas.*

*Sou um dia em noite escura
Sou uma expressão da saudade.*

*Saudade...
— de quê! de quem?*

*Nunca vi o sol
que tenho a recordar?*

*Ah!
esta mania de imaginar
e de inventar mundos
homens, sistemas, luz!
viver nas coisas, nos rumos fechados
na escuridão das noites
a palpitante existência
dos dias de sol.*

*Esta saudade do nada
esta locura.*

*Volvamos à realidade
sonhador!*

.....

*Lá vai ele
o homem
com os olhos no chão.
Vê-se-lhe o dorso sob a camisa rota
e carrega o pesado fardo
da ignorância e do temor.*

Cortegiu de umbre

Îmi aduc aminte de drumuri de nimeni bătute
aud din depărtare vocile
unor oameni care n-au cântat
îmi amintesc de zile fericite
pe care nu le-am trăit
știi vieți care niciodată n-au fost
văd lumină unde nu-s decit bezne.

Sînt o zi în noaptea întunecată
Sînt o întruchipare a dorului.

Dor...
— după ce ? după cine ?

N-am văzut niciodată soarele
ce pot să-mi amintesc ?

Ah !
Mania asta de a-ți închipui
și de a născoci lumi
oameni, sisteme, lumină !
de a trăi în lucruri, în țeluri învăluite
în obscuritatea nopților
palpitanta existență
a zilelor însorite.

Acest dor de neant
această nebunie.

Înapoi la realitate
visătorule !
.

Acolo îl poți vedea
pe bărbatul
cu ochii în pămînt.
I se vede spatele sub cămașa ruptă
și e gîrbovit de imensa povară
a ignoranței și fricii.

*Não grita seus anseios
no receio de perturbar um mundo
que o ofusca
com o falso brilho dos seus ouropéis.*

*Contudo
já foi senhor
foi sábio
antes das leis de Kepler
foi destemido
antes dos motores de explosão.*

*Esse mesmo homem
essa miséria...*

*É dos seus dias de glória
que tenho saudade
Saudade sim !*

*De ti
mulher perdida que cantas
de mim !*

*De ti
homem disperso que sonhas
de mim !*

*De ti meu irmão
de mim
em busca de todas as Áfricas do mundo.*

Nu-și strigă dorințele
de teamă să nu turbure o lume
ce-l supără
cu falsa strălucire a aurelor ei.

Totuși
am fost stăpîn
am fost savant
încă înainte de legile lui Kepler
am fost neînfricat
înainte de motoarele cu explozie,

Același om
aceeași mizerie...

De zilele lui de glorie
îmi este dor
Dor da dor !

Dor de tine
femeie pierdută ce cînti
de mine !

Dor de tine
bărbat surghiunit ce visezi
de mine !

Dor de tine fratele meu
de mine
în căutarea tuturor Africilor lumii.

Sinfonia

*A melodia crepitante das palmeiras
lambidas pelo furor duma queimada*

*Cor
estertor
angústia*

*E a música dos homens
lambidos pelo fogo das batalhas inglórias*

*Sorrisos
dor
angústia*

E a luta gloriosa do povo

*A música
que a minha alma sente.*

1948

Simfonie

Melodia trosnitoare a palmierilor
linși de furorile unui pîrjol

Culoare
horcăituri
zbucium

Și muzica bărbaților
linși de focul bătăliilor lipsite de glorie

Zîmbete
durere
zbucium

Și lupta glorioasă a poporului

Muzica
pe care sufletul meu o aude.

1948

Contratados

*Longa fila de carregadores
domina a estrada
com os passos rápidos*

*Sobre o dorso
levam pesadas cargas*

*Vão
olhares longínquos
corações medrosos
braços fortes
sorrisos profundos como águas profundas*

*Largos meses os separam dos seus
e vão cheios de saudades
e de receio
mas cantam*

*Fatigados
esgotados de trabalhos
mas cantam*

*Cheios de injustiças
caladas no imo das suas almas
e cantam*

*Com gritos de protesto
mergulhados nas lágrimas do coração
e cantam*

*Lá vão
perdem-se na distância
na distância se perdem os seus cantos tristes*

*Ah !
eles cantam...*

Sezionierii

Lungul șirag al lucrătorilor
mergînd cu pași repezi
stăpînește drumul

În spate
cară grele poveri

Merg
cu privirile pierdute în neunde
cu inimile temătoare
brațe puternice
și zîmbete adînci ca adîncile ape

Luni îndelungi îi despart de ai lor
și merg plini de dor
și de spaimă
dar cîntă

Osteniți
frînți de istov
dar cîntă

Copleșiți de nedreptăți
ascunse în tainițele inimilor lor
și cîntă

Cu strigăte de protest
înnecate în lacrimi țîșnite din inimă
și cîntă

Iată-i
se pierd în depărtare
în depărtare se pierd tristele lor cîntece

Ah !
ei cîntă...

Confiança

*O oceano separou-me de mim
enquanto me fui esquecendo nos séculos
e eis-me presente
reunindo em mim e espaço
condensando o tempo*

*Na minha história
existe o paradoxo do homen disperso*

*Enquanto o sorriso brilhava
no canto de dor
e as mãos construíam mundos maravilhosos*

*John foi linchado
o irmão chicoteado nas costas nuas
a mulher amordaçada
e o filho continuou ignorante*

*E do drama intenso
duma vida imensa e útil
resultou certeza*

*As minhas mãos colocaram pedras
nos alicerces do mundo
mereço o meu pedaço de pão.*

Încredere

Oceanul m-a despărțit de mine însumi
cîtă vreme m-am pierdut în adîncurile veacurilor
și iată-mă prezent
reunind în mine spațiul
condensînd timpul

În povestea mea
afli paradoxul omului surghiunit

Cîtă vreme zîmbetul strălucea
în cînt de durere
și mîinile construiau lumi minunate

John a fost linșat
fratele lui bătut cu cnutul peste coastele goale
nevasta lui silită să poarte botniță
iar fiul lui a rămas un ignorant

Și dintr-o dramă intensă
dintr-o viață imensă și folositoare
a rezultat certitudinea

Mîinile mele au pus pietre
la temeliile lumii
îmi merit bucata mea de piine.

Aspiração

*Ainda o meu canto dolente
e a minha tristeza
no Congo, na Geórgia, no Amazonas*

*Ainda
o meu sonho de batuque em noites de luar*

*Ainda os meus braços
ainda os meus olhos
ainda os meus gritos*

*Ainda o dorso vergastado
o coração abandonado
a alma entregue à fé
ainda a dúvida*

*E sobre os meus cantos
os meus sonhos
os meus olhos
os meus gritos
sobre o meu mundo isolado
o tempo parado*

*Ainda o meu espírito
ainda o quissange
a marimba
a viola
o saxofone
ainda os meus ritmos de ritual orgiaco*

*Ainda a minha vida
ofrecida á Vida
ainda o meu desejo*

*Ainda o meu sonho
o meu grito
o meu braço
a sustentar o meu Querer*

Aspirație

Deși cântecul meu durut
și tristețea mea
în Congo, în Georgia, pe Amazoane

Deși
visul meu de *batuque* în nopțile cu lună

Deși brațele mele
deși ochii mei
deși brațele mele

Deși spinarea mea biciuită
inima părăsită
dăruiește sufletul credinței
deși îndoiala

Iar peste cîntecele mele
visurile mele
ochii mei
strigătele mele
peste lumea mea însingurată
timpul oprit

Deși spiritul meu
deși tot ce este quissange
marimba
violă
saxofon
deși ritmurile mele de ritual de orgie

Deși viața mea
dăruită Vieții
deși dorința mea

Deși visul meu
strigătul meu
brațul meu
susținîndu-mi Vrerea

*E nas sanzalas
nas casas
nos subúrbios das cidades
para lá das linhas
nos recantos escuros das casas ricas
onde os negros murmuram : ainda*

*O meu Desejo
transformado em força
inspirando as consciências desesperadas.*

Și în sanzale
în case
în suburbiile orașelor
dincolo de liniile de demarcație
în ungherele întunecate ale caselor bogate
unde negrii murmură : deși

Dorința mea
preschimbată în forță
inspirînd conștiințeleperate.

Não me peças sorrisos

*Não me exijas glórias
que ainda transpiro
os ais
dos feridos nas batalhas*

*Não me exijas glórias
que sou eu o soldado desconhecido
da Humanidade*

As honras cabem aos generais

*A minha glória
é tudo o que padeço
e que sofri
Os meus sorrisos
tudo o que chorei*

Nem sorrisos nem glória

*Apenas um rosto duro
de quem constrói a estrada
por que há-de caminhar
pedra após pedra
em terreno difícil*

*Um rosto triste
pelo tanto esforço perdido
— o esforço dos tenazes que se cansam
à tarde
depois do trabalho*

*Uma cabeça sem louros
porque não me encontro por ora
no catálogo das glórias humanas*

*Não me descobri na vida
e selvas desbravadas
escondem os caminhos
por que hei-de passar*

Nu-mi cere zîmbete

Nu-mi cere semne ale gloriei
căci încă mai transpir
de gemetele
celor răniți în bătălii

Nu-mi cere semne ale gloriei
căci eu sînt soldatul necunoscut
al Omenirii

Onorurile li se cuvin generalilor

Gloria mea
e tot ce pățimesc
tot ce-am suferit
Zîmbetele mele
tot ceea ce am plîns

Nici zîmbete nici glorie

Doar chipul aspru
al celui ce a construit drumul
pe care se cere să meargă
piatră cu piatră
pe un teren dificil

Un chip trist
din pricina atîtor eforturi pierdute
— efortul celor tenaci osteniți
seara
după muncă

O frunte fără lauri
căci încă nu figurez
în catalogul gloriilor omenești

Nu m-am descoperit în viață
și păduri deșțelenite
ascund drumurile
pe care se cere să merg

*Mas hei-de encontrá-los
e segui-los
seja qual for o preço*

*Então
num novo catálogo
mostrar-te-ei o meu rosto
coroado de ramos de palmeira*

*E terei para ti
os sorrisos que me pedes.*

Dar trebuie să le descopăr
și le voi urma
cu orice preț

Atunci
în noul catalog
am să-ți arăt chipul meu
încununat de foi de palmier

Și voi avea pentru tine
zîmbetele pe care mi le ceri.

Saudação

*A ti, negro qualquer
meu irmão do mesmo sangue
Eu saúdo !*

*Esta mensagem
seja o elo que me ligue ao teu sofrer
indissolúvelmente
e te prenda ao meu Ideal*

*Que me faça sentir
a dor e a alegria
de ser o negro qualquer perdido no mato
com medo do mundo ofuscante e terrível
e nos alie agora na sua busca*

*e me obrigue a sentar-me ao teu lado
à mesa suja dos excessos de sábado à noite
para esquecer a nudez e a fome dos filhos
e sinta contigo a vergonha
de não ter pão para lhes dar
para que juntos vamos cavar a terra
e fazê-la produzir*

*E me transforme no homem-número-abstracto
desconhecedor dos objectivos
na tarefa que nos consome
como o bastardo desprezado de certo mundo
nesta madrugada do nosso dia
me faça enfim
o negro-qualquer das ruas*

*e das sanzalas
sentindo como tu a preguiça
de dar o passo em frente
para nos ajudarmos a vencer
a inércia dos braços musculados*

Pe tine, negru oarecare
fratele meu de același sînge
Te salut !

Fie ca
acest mesaj să fie inelul care mă leagă de suferința ta
în chip indisolubil
unindu-te pe tine cu Idealul meu

Să mă facă să simt
durerea și bucuria
de a fi un negru-oarecare pierdut în pădure
temîndu-se de lumea întunecată și înspăimîntătoare
și să ne alieze acum în căutarea ei

să mă oblighe să stau alături de tine
la masa murdară în urma exceselor de simbătă noaptea
ca să uit de goliciunea și de foamea copiilor
și să simt alături de tine rușinea
de a nu avea pîine să le dau să mănince
și să mergem împreună să săpăm pămîntul
și să-l facem să producă

și să mă preschimbe într-un om-număr-abstract
necunoscător al obiectivelor
misiunii ce ne consumă
asemeni bastardului disprețuit de o anume lume
în această dimineață a zilei noastre
să mă preschimbe în sfîrșit
în negrul-oarecare de pe străzi

și din sanzale
simțînd asemeni ție lenea
de a face un pas înainte
pentru a ne ajuta să învingem
inertția brațelor musculoase

*Esta é a hora de juntos marcharmos
corajosamente
para o mundo de todos
os homens*

*Recebe esta mensagem
como saudação fraternal
ó negro-qualquer das ruas e das sanzalas do mato
sangue do mesmo sangue
valor humano na amálgama da Vida
meu irmão
a quem saúdo !*

1950

A venit ceasul cînd trebuie să mergem împreună
cu cutezanță
în numele lumii tuturor
oamenilor

Primește acest mesaj
ca pe un salut fratern
o negrule-oarecare de pe străzi și din sanzalele pădurii
sînge din același sînge
valoare umană în amalgamul Vieții
fratele meu
pe care-l salut !

1950

Kinaxixi

*Gostava de estar sentado
num banco do Kinaxixi
às seis horas dum tarde muito quente
e ficar...*

*Alguém viria
talvez sentar-se
sentar-se ao meu lado*

*E veria as faces negras du gente
a subir a calçada
vagarosamente
exprimindo ausência no kimbundo mestiço
das conversas*

*Veria os passos fatigados
dos servos de pais tumbém servos
buscando aqui amor ali glória
além uma embriaguez em cada álcool*

Nem felicidade nem ódio

*Depois do sol posto
acenderiam as luzes
e eu
iria sem rumo
a pensar que a nossa vida é simples afinal
demasiado simples
para quem está cansado e precisa de marchar.*

1950

Îmi plăcea să stau
pe o bancă din Kinaxixi
la orele șase într-o după amiază dogoritoare
și să...

Poate cineva va veni
să se așeze
să se așeze alături de mine

Și va vedea chipurile negre ale oamenilor
urcînd domol
pe trotuar
exprimînd absență în kimbundu-ulmetis
al discuțiilor

Va vedea pașii istoviți
ai sclavilor născuți din părinți tot sclavi
căutînd ba dragoste ba glorie
ba o beție cu orice soi de alcool

Nici fericire nici ură

După apusul soarelui
se vor aprinde luminile
și eu
voi pleca fără țel
gîndind că viața noastră e la urma urmei simplă
prea simplă
pentru cel ce este istovit și trebuie să umble.

1950

Consciencialização

Medo no ar !

*Em cada esquina
sentinelas vigilantes incendeiam olhares
em cada casa
se substituem apressadamente os fechos velhos
das portas
e em cada consciência
fervilha o temor de se ouvir a si mesma*

*A História está a ser contada
de novo*

Medo no ar !

*Acontece que eu
homem humilde
ainda mais humilde na pele negra
me regresso África
para mim
com os olhos secos.*

Devenind conștienți

Spaima plutește în aer !

La fiecare colț de stradă
sentinele vigilente își aprind privirile
în fiecare casă
se schimbă în grabă zăvoarele vechi
ale ușilor
și în fiecă conștiință
fierbe teama de a se auzi pe sine

Este clipa în care Istoria se cere să fie
repovestită

Spaima plutește în aer !

Se întâmplă că eu
omul umil
încă și mai umil
din pricina pielii mele negre
îmi redau Africa
mie însumi
cu ochii seci de lacrimi.

Um aniversário

*Diziam cartas e telegramas
da família :*

*— Muitos parabéns muitas felicidades
E um irmão doente
a mãe cheia de saudades
e a pobreza
calmamente consentida na existência religiosa.*

E a glória de ter um filho formado em Medicina !

*Fora do lar
um ex-virtuoso amigo que se embriaga
os nossos exportados para S. Tomé
a prostituição
a angústia geral
a vergonha*

E a esperança te ter um dos nossos formado em Medicina !

*No mundo
a Coreia ensanguentada às mãos dos homens
fuzilamentos na Grécia e greves na Itália
o apartheid na África
e a azáfama nas fábricas atômicas para matar
em massa matar cada vez mais homens*

*Eles espancando-nos
e pregando o terror.
Mas no mundo constrói-se
no mundo constrói-se.*

*E o nosso formado em Medicina
construirá também !*

*Nós com a certeza e com a incerteza dos instantes
com o direito e enveredando por caminhos escabrosos
nós os fortes fugindo como gazelas débeis.*

O aniversare

Se ura în scrisorile și telegramele
de familie :

— Multă sănătate și fericire
Și un frate bolnav
și mama copleșită de urări de bine
și sărăcia
calm acceptată în existența religioasă.

Și mândria de a avea un fiu doctor în Medicină !

În afara căminului
un prieten ex-virtuos îmbătându-se
exportații noștri pentru S. Tomé
prostituția
zbuțiumul general
și rușinea

Și speranța de a-l avea pe unul dintre ai noștri doctor în Medicină !

În lume
Coreea însîngerată în mâinile oamenilor
execuții în Grecia și greve în Italia
sau *apartheid* în Africa
și învălmășeala din fabricile atomice de ucis
în masă de ucis tot mai mulți oameni

Și ei bătîndu-ne
și propovăduind teroarea.
Dar în lume se construiește
în lume se construiește

Și al nostru cel pregătit în Medicină
va construi și el !

Noi cu certitudinea și cu incertitudinea momentelor
noi cu dreptatea și îndreptîndu-ne spre drumuri accidentate
noi cei puternici fugind ca gazelele firave.

*E no mundo constrói-se
no mundo constrói-se.*

*Este um dia do meu aniversário
um dos nossos dias
de vida sabendo a tamarindo
em que nada dizemos nada fazemos nada sofremos
como tributo à escravidão.*

*Um dia inútil como tantos outros até um dia
Mas duma inutilidade necessária.*

Setembro de 1951

Și în lume se construiește
în lume se construiește.

Este ziua aniversării mele
una din zilele noastre
din viața noastră mirosind a tamarin
în care nimic nu spunem nimic nu facem nimic nu suferim
ca tribut al sclaviei.

O zi inutilă ca multe altele pînă acum o zi
Dar de o inutilitate necesară.

Septembrie 1951

Pausa

*Há esta angústia de ser humano
quando os répetis se entricheiram no lodaçal
e os vermes se preparam para devorar uma linda criança
em indecorosa orgia de crueldade*

*E há esta alergia de ser humano
quando amanhã avança suave e forte
sobre a embriaguez sonora do cântico da terra
apavorando vermes e répteis*

*E entre a angústia e a alegria
um trilho imenso do Niger ao Cabo
onde marimbas e braços tambores e braços vozes e braços
harmonizam o cântico inaugural da nova África.*

1951

Există acest zbucium al ființei umane
cînd reptilele își sapă adăpost în nămol
și viermii se pregătesc să devore o dulce fetiță
într-o indecentă orgie a cruzimii

Și există această bucurie a ființei umane
cînd zorii dau năvală suavi și plini de vigoare
peste beția sonoră a cîntecului gliei
însălmîntînd viermii și reptilele

Și între zbucium și bucurie
un drum imens din Niger la Capul Bunei-Speranțe
unde marimbe și brațe tobe și brațe glasuri și brațe
se topesc armonios în cîntecul inaugural al noii Africi.

1951

Mussunda amigo

*Para aqui estou eu
Mussunda amigo
Para aqui estou eu*

*Contigo
Com a firme vitória da tua alegria
e da tua consciência*

*O ió kalunga ua mu bangele !
O ió kalunga ua mu bangele-lé-lelé...*

Lembras-te ?

*Da tristeza daqueles tempos
em que íamos
comprar mangas
e lastimar o destino
das mulheres da Funda
dos nossos cantos de lamento
dos nossos desesperos
e das nuvens dos nossos olhos
Lembras-te ?*

*Para aqui estou eu
Mussunda amigo*

*A vida a ti a devo
à mesma dedicação ao mesmo amor
com que me salvaste do abraço
da gibóia*

*à tua força
que transforma o destino dos homens*

*A ti Mussunda amigo
a ti devo a vida*

*E escrevo versos que não entendes
comprendes a minha angústia ?*

Mussunda prietene

Aici sînt
Mussunda prietene
Aici sînt

Cu tine
cu ferma victorie a bucuriei tale
a conștiinței tale

O ió kalunga ua mu bangele !
O ió kalunga ua mu bangele-lé-lelé...

Ți-aduci aminte ?

De tristețea acelor vremuri
cînd ne duceam
să cumpărăm mango
și să deplîngem soarta
femeilor din Funda
de cîntecele noastre de jale
de clipele noastre de disperare
și de nourii din ochii noștri
Ți-aduci aminte ?

Aici sînt
Mussunda prietene

Viața ți-o datorez ție
aceleiași dăruiri și aceleiași dragoste
cu care m-ai salvat din îmbrățișarea
gibonului

puterii tale
ce schimbă destinul oamenilor

Ție Mussunda prietene
îți datorez viața

Și scriu versuri pe care nu le-nțelegi
pricepi tu zbuciumul meu ?

Para aqui estou eu
Mussunda amigo
escrevendo versos que não entendes

Não era isto
que nós queríamos, bem sei

Mas no espírito e na inteligência
nós somos !

Nós somos
Mussunda amigo
Nós somos

Inseparáveis
e caminhando para o nosso sonho

No meu caminho
e no teu caminho
os corações batem ritmos
de noites fogueirentas
os pés dançam sobre palcos

de místicas tropicais
Os sons não se apagam dos ouvidos

O ió kalunga ua mu bangele...

Nós somos.

Aici sînt
Mussunda prietene
scriind versuri pe care nu le-nțelegi

Bine știi
că nu din pricina asta ne iubeam

Dar prin spirit și agerime
noi existăm !

Noi existăm
Mussunda prietene
Noi existăm

De nedespărțit
și urmîndu-ne cărarea visului nostru

Pe drumul meu
pe drumul tău
inimile bat ritmuri
de nopți învăpăiate
picioarele dănțuie pe o scenă

de mistere tropicale
Sunetele nu se sting în auz

O ió kalunga ua mu bangele...

Noi existăm.

O caminho das estrelas

Seguindo

*o caminho das estrelas
pela curva ágil do pescoço da gazela
sobre a onda sobre a nuvem
com as asas primaveris da amizade*

Simples nota musical

*indispensável átomo da harmonia
partícula
germe
cor
na combinação múltipla do humano*

Preciso e inevitável

*como o inevitável passado escravo
através das consciências
como o presente*

Não abstracto

*incolor
entre ideais sem cor
sem ritmo
entre as arritmias do irreal
inodoro
entre as selvas desaromatizadas
de troncos sem raiz*

Mas concreto

*vestido do verde
do cheiro novo das florestas depois da chuva*

*da seiva do raio do trovão
as mãos amparando a germinação do riso
sobre os campos de esperança*

A liberdade nos olhos

o som nos ouvidos,

Drumul stelelor

Urmărind

drumul stelelor
pe arcuirea agilă a botului gazelei
pe nour pe val
cu aripile primăvăratice ale prieteniei

Simplă notă muzicală
indispensabil atom al armoniei
particulă
germene
culoare
în multiplele combinații
a tot ceea ce este omenesc

În chip precis și inevitabil
ca inevitabilul trecut de sclavie
de-a curmezișul conștiințelor
ca prezentul

Nu abstract

incolor
între idealuri lipsite de culoare
de ritm
între aritmiile irealului
inodor
în mijlocul unor păduri lipsite de mireisme
cu trunchiuri fără rădăcini

Ci concret

îmbrăcat în verdele
plin de nouă mireasmă al pădurilor după ploaie

de forța vitală a fulgerului a tunetului
mîinile adăpostind germinația risului
pe cîmpiile speranței

Libertatea în ochi

sunetul în auz,

das mãos ávidas sobre a pele do tambor
num acelerado e claro ritmo
de Zaires Calaáris montanhas luz
vermelha de fogueiras infinitas nos capinzais
violentados
harmonia espiritual de vozes tam-tam
num ritmo claro de África

Assim

o caminho das estrelas
pela curva ágil do pescoço da gazela
para a harmonia do mundo.

țișnind din mâinile lacome pe pielea tobei
în acceleratul și limpedele ritm
al munților lumină Zaires Calaáris
învăpăiere de ruguri nesfârșite pe șesurile
violentate
armonie spirituală de glasuri tam-tam
în limpedele Africii ritm

Astfel
drumul stelelor
pe arcuirea agilă a botului gazelei
pentru armonia lumii.

A reconquista

*Não te voltes demasiado para ti mesma
Não te feches no castelo das lucubrações infinitas
Das recordações e sonhos que podias ter vivido*

*Vem comigo África das calças de fantasia
desçamos à rua
e dancemos a dança fatigante dos homens
o batuque simples das lavadeiras
ouçamos o tam-tam angustioso
enquanto os corvos vigiam os vivos
esperando que se tornem cadáveres*

*Vem comigo África dos palcos ocidentais
descobrir o mundo real
onde milhões se irmanam na mesma miséria
atrás das fachadas de democracia de cristianismo
de igualdade*

*Vem comigo África dos gabinetes de estudo
e reentremos na casinha de latas esquecida no
musseque da Boavista
até onde já nos empurraram
ao nos quebrarem as casas de meia água do Cayatte
e à volta do fogo consolador das nossas aspirações
mais justas
examinemos a injustiça inoculada no sistema vivo
em que giramos.*

*Vem comigo África de colchões de molas
regressemos à nossa África
onde temos um pedaço da nossa carne calcado sob
as botas dos magalas
onde caíram gratuitamente as gotas do suor do
nosso rosto
— a nossa África.*

*Vem comigo África do jitterbug
até a terra até o homem até o fundo de nós*

Recucerirea

Nu te închide prea mult în tine
Nu te fereca în castelul nesfârșitelor privegheri
Al amintirilor și viselor pe care le-ai fi putut trăi

Vino cu mine Africă în pantalonii tăi fanteziști
să coborâm în stradă
și să dansăm dansul istovitor al oamenilor
batuque-le simplu al spălătoarelor
să ascultăm zbuciumatul tam-tam
în vreme ce corbii îi pîndesc pe cei vii
așteptînd să se preschimbe în hoituri

Vino cu mine Africă de pe scenele occidentale
să descoperim lumea reală
în care milioane de oameni se înfrățesc în aceeași mizerie
dincolo de fațadele democrației și creștinismului de egalitate

Vino cu mine Africă din cabinetele de studiu
hai să reîntrăm în căsuța de cutii de conserve
din musseque-le din Boavista
pînă unde au ajuns să ne înghesuie
după ce ne-au rupt de casele noastre cu o singură
aripă de acoperiș din Cayatte
și în jurul focului consolator al aspirațiilor noastre
celor mai îndreptățite
să examinăm nedreptatea inoculată în sistemul viu
în sînul căruia ne rotim

Vino cu mine Africă de pe saltelele cu arcuiri
să ne întoarcem la Africa noastră
unde avem o bucată din carnea noastră călcată sub
cizmele soldaților
unde au căzut pe degeaba picăturile de sudoare ale
frunților noastre
— la Africa noastră

Vino cu mine Africă din *jitterbug*
spre pămînt spre oameni spre adîncurile din noi

*ver quanto de ti e de mim faltou
quanto da África esqueceu
e morreu na nossa pele mal coberta sob o fato
emprestado
pelo mais miserável dos ex-fidalgos.*

*Não chores África dos que partiram
olhemos claro para os ombros encurvados do povo
que desce a calçada
negro negro de miséria negro de frustração negro
de ânsia
e dêmos-lhe o coração
entreguemo-nos
através da fome da prostituição das cubatas
esfuracadas
das chanfahadas dos sipaios
através dos muros das prisões através da Grande
Injustiça.*

*Ninguém nos fará calar
Ninguém nos poderá impedir
O sorriso dos nossos lábios não é agradecimento
pela morte
com que nos matam.*

*Vamos com toda a Humanidade
conquistar o nosso mundo e a nossa Paz.*

să vedem cit din tine și din mine lipsea
cît de mult din Africa s-a uitat
și a murit în pielea noastră prost acoperită de veșmintul
împrumutat
de cel mai mizerabil dintre *ex-hidalgos*.

Nu plînge Africă a celor plecați
ne întoarcem e limpede la umerii gîrboviți ai poporului
ce coboară de pe trotuar
negru negru de mizerie negru de frustrări negru
de dor
și să-i dăruim inima
să ne dăruim lui
prin foamea prostituției din coșmeliile ciuruite
prin mușcăturile vărsatului
prin zidurile închisorilor prin Marea
Nedreptate

Nimeni nu ne va face să tăcem
Nimeni nu ne va putea împiedica
Surîsul buzelor noastre nu înseamnă mulțumire
pentru moartea
cu care neucid.

Să mergem alături de întreaga Omenire
să ne cucerim lumea noastră și Pacea noastră.

Sangrantes e germinantês

Nós

da África imensa
e pór cima da traição dos crocodilos
através das florestas mejestosas invencíveis no rodar da vida
ansiosa fervente caudalosa nos rios rugidores
no som harmonioso das marimbas em surdina
nos olhares juventude das multidões
mundos de braços de ânsia de esperança

da África imensa
debaixo da garra
sangrantes de dor e esperança de mágoa e força
sangrando na terra desventrada pelo sangue das enxadas
sangrando no suor da roça da compulsão dos algodoads
sangrando fome ignorância, desesperos morte
nas feridas no dorso negro da criança da mãe da honestidade-
sangrantes e germinantes

da África imensa
negra
e clara como as manhãs de amizade
desejosa e forte como os passos da liberdade

Os nossos gritos
são tantãs mensageiros do desejo
nas vozes harmoniosas das nações
os nossos gritos são hinos de amor para os corações
florescendo na terra como no sol nas sementes
gritos África
gritos das manhãs em que nos mares crescem os cadáveres
acorrentados
sangrantes e germinantes

— Eis as nossas mãos
abertas para a fraternidade do mundo
pelo futuro do mundo
unidas na certeza
114 pelo direito pela concórdia pela Paz

Sîngerînd și germinînd

Noi

cei ai Africii imense
și pe deasupra ai trădării crocodililor
prin pădurile maiestuoase invincibile în vârtejul vieții

zbuciumate fierbinți îmbelșugate în mugitoarele rîuri
în sunetul armonios de marimbe-n surdină
în privirile tinerețe a mulțimilor
lumi de brațe de dor de speranță

ai Africii imense

sub încleștarea ghearei
sîngerînd de durere și speranță de vînătăi și de forță
sîngerînd pe pămîntul răscolit de sîngerările prașilelor
sîngerînd în sudoarea muncii forțate de pe plantațiile de bumbac
sîngerînd foame ignoranță, deznădejdi moarte
în rănile de pe spinarea neagră a fiicei a mamei de onestitate
sîngerînd și germinînd

ai Africii imense

negre
și limpezi ca zorii prieteniei
plină de dor și puternică asemenea pașilor libertății

Strigătele noastre

sînt tot atîtea solii ale dorului
în glasurile armonioase ale națiunilor
strigătele noastre sînt innuri de dragoste pentru inimi
înflorind pe pămînt ca în soare ca în semințe
strigăte Africa
strigăte ale zorilor în care în mări cresc cadavrele
ferecate în lanțuri
sîngerînd și germinînd

— Iată mîinile noastre
deschise pentru fraternitatea lumii
pentru viitorul lumii
unite în certitudine
pentru dreptate pentru concordie pentru Pace

*Nos nossos dedos crescem rosas
com perfumes da indomabilidade do Zaire
com a grandiosidade dos troncos do Maiombe*

Nos espíritus

*a caminhada de amizade pela África
pelo mundo*

*Os nossos olhos sangue e vida
voltados para as mãos acenos de amor em todo o mundo
mãos em futuro-sorriso inspiradoras de fé na vitalidade
da África terra Africa humana*

da África imensa

*germinantes sob o solo da esperança
criando laços fraternos na liberdade do querer
da ânsia da concordância
sagrantes e germinantes*

Pelo futuro eis os nossos olhos

Pela Paz eis as nossas vozes

Pela Paz eis as nossas mãos

da Africa unida no amor.

Din degetele noastre cresc trandafiri
cu miresele neîmblinzirii Zairului
cu măreția trunchiurilor copacilor din Maiombe
În minți
drumeția prieteniei prin Africa
prin lume
Ochii noștri sînge și viață
întorși spre mîinile semne ale dragostei în lumea întreagă
mîini în viitor-zîmbet inspiratoare ale credinței
în vitalitatea
Africii pămînt Africii umane

Africii imense
germinînd sub glia speranței
făurind legături fraterne în libertatea iubirii
a dorului și a înțelegerii
sîngerînd și germinînd

Pentru viitor iată ochii noștri
Pentru Pace iată glasurile noastre
Pentru Pace iată mîinile noastre
ale Africii unite întru dragoste.

Na pele do tambor

*As mãos violentas insidiosamente batem
no tambor africano
e a pele percutida solta-me tantãs gritantes
de sombras atléticas
à luz vermelha do fogo de após trabalho*

*Esmago-me na pele batida do tambor africano
vibro em sanguinolentas deturpações de mim mesmo
à vontade das percussões alcoólicas
sobre a pele esticada do meu cérebro*

Onde estou eu ? quem sou eu ?

*Vibro no couro pelado do tambor festivo
em europas sorridentes de farturas e turismos
sobre a fertilização do sour negro
nas áfricas envelhecidas pela vergonha de serem áfricas
nas áfricas renovadas do brilho firme do sol e da transformação
sedosa e explosiva do universo
dentro do movimento de mim mesmo na vibração ritmada
da pele cerebral do tambor africano
ritmada para o esforço de dançar a dança suave das palmeiras*

*Vibro
em áfricas humanas de sons festivos e confusos
(que línguas pronunciais em mim irmãos
que não vos entendo neste ritmo ?)*

*Nunca me pensei tão perverso
ó impureza criminosa dos séculos coloniais
(que história é essa da lebre e da tartaruga
que contas neste novo ritmo da fogueira
à noite
minha avozinha de pele negra de África)*

Pe pielea tobei

Mîini violente bat insidios
în toba africană
și pielea lovită îmi dezlănțuie tam-tamuri țipătoare
de umbre atletice
lumina de purpură a focului de după terminarea lucrului

Mă turtesc pe pielea lovită a tobei africane
vibrez în sîngerînde denaturări ale eului meu
după capriciul răpăiturilor alcoolice
pe pielea întinsă a creierului meu

Unde sînt ? cine sînt eu ?

Vibrez pe pielea păroasă a tobei festive
în europe surîzătoare de îmbuibare și turisme
peste fertilitatea sudorilor negre
din africile îmbătrînite de rușinea de a fi africici
din africile reînnoite de strălucirea puternică
a soarelui preschimbărilor
însetate și explozive ale universului
înlăuntru mișcării eului meu în ritmata vibrație
a pielii cerebrale a tobei africane
ritmată de sforțarea de a dansa dansul suav al palmierilor

Vibrez
în africici umane de sunete festive și confuze
(ce limbi roștiți în mine frați ai mei
de eu nu vă pricep în ritmul acesta ?)

Nicicînd nu m-am crezut atît de pervertit
O criminală impuritate a secolelor coloniale
(ce basm e acesta cu iepurele și cu broasca țestoasă
pe care-l povestești în acest nou ritm al focului
noptii
vecina mea cu piele neagră din Africa)

*Mas não tão longe nem tão pervertido
quanto as vibrações
da pele do meu cérebro
esticada no tambor das minhas mãos
pela África humana*

*As mãos entrelaçadas sobre mim
em gozo de vida em gargalhadas em alegrias
de lagos libertados por amplos verdes
para os mares
dão-me o tom da minha África
dos povos negros do continente que nasce*

*fora dos abismos escurecidos da negação
ao lado de ritmos de dedos congestionados
sobre a pele envelhecida do tambor
dentro do qual vivo e vibro e clamo :*

avante !

1953

Dar nu atât de departe nu atât de pervertit
ca vibrațiile
pielii creierului meu
întinsă pe toba mîinilor mele
de Africa omenească

Mîinile înlănțuite peste mine însumi
bucurîndu-se de viață în hohote în bucuriile
lacurilor liberate de ample întinderi de verde
în necuprinderea mărilor
îmi dăruie tonalitatea africiei mele
a popoarelor negre ale continentului ce se naște

ieșind din abisurile întunecate ale negației
alături de ritmurile degetelor congestionate
pe pielea îmbătrînită a tobei
în lăuntruul căreia trăiesc și vibrez și clamez :

înainte !

1953

Massacre de S. Tomé

(Para a Ilustre Amiga Alda Graça)

*Foi quando o Atlântico
pela força das horas
devolveu cadáveres
envolvidos em flores brancas de espuma
e do ódio incontido das feras
sobre sangues coagulados de morte*

*As praias se encheram de corvos e de chacais
em fomes animais de carnes esmagadas
na areia
da terra queimada pelo terror das idades
escravizadas em cadeias
na terra chamada verde
que as crianças ainda chamam verde de esperança*

*Foi quando no mar os corpos se embeberam
de vergonha e sal
nas águas ensanguentadas de desejos
e fraquezas*

*Foi então que nos olhos em fogo
ora sangue ora vida ora morte
enterramos vitoriosamente os nossos mortos
e sobre as sepulturas
reconhecemos a razão do sacrificio dos homens
pelo amor
e pela harmonia
e pela nossa liberdade
mesmo ante a morte pela força das horas
nas águas ensanguentadas
mesmo nas pequenas derrotas acumuladas para a vitória*

*Em nós
a terra verde de São Tomé
será também a terra do amor.*

Fevereiro de 1953

Masacrul din Saô Tomé

(Ilustrei Prietene Alda Graça)

S-a întîmplat cînd Atlanticul
prin forța orelor
a purces să scoată la suprafață cadavre
învelite în flori albe de spumă
și în ura nestăpînită a fiarelor
peste sîngele coagulat al morții

Plajele s-au umplut de corbi și de șacali
în forme animalice de cărnuri răspîndite
peste întinderea
pămîntului pîrjolit de teroarea evurilor
înrobite în lanțuri
pe pămîntul zis verde
despre care fetele încă mai zic că e verde de speranțe

S-a întîmplat cînd în mare trupurile s-au îmbibat
de ură și de sare
în apele însîngerate de năzuinți
și de neputință

Atunci s-a întîmplat că noi cu ochii în flăcări
ba sînge ba viață ba moarte
ne-am îngropat victorioși morții noștri
și peste morminte
am recunoscut rațiunea sacrificiului oamenilor
pentru dragoste
și pentru armonie
și pentru libertatea noastră
chiar și în fața morții prin forța orelor
în apele însîngerate
chiar și în măruntele derute acumulate în vederea victoriei

În sufletele noastre
pămîntul verde al insulei Saô Tomé
va fi întotdeauna insula iubirii.

Februarie 1953

Bamako

(Depois de uma conferência panafricana em Bamako)

Bamako !

*ali onde a verdade gotejando sobre o brilho da folha
se une à frescura dos homens
como as raízes fortes sob a tépida superfície do solo*

*e onde crescem amor e futuro
fertilizados na generosidade do Níger
sombreados na imensidão do Congo
ao sabor da aragem africana dos corações*

Bamako !

*ali nasce a vida
e cresce
e desenvolve em nós fogueiras impacientes de bondade*

Bamako !

*ali estão os nossos braços
ali soam as nossas vozes
ali o brilho esperança dos nossos olhos
se transforma imenso numa força irrepreensível
da amizade
secas as lágrimas choradas nos séculos
na África escrava de outros dias
vivificado o sumo nutritivo do fruto
o aroma da terra
em que o sol desencanta kilimanjaro gigantes
sob o céu azul da paz.*

Bamako !

*fruto vivo da África
de futuro germinado nas artérias vivas de África*

*Ali a esperança se tornou árvore
e rio e fera e terra
ali a esperança se vitoria amizade
na elegância da palmeira e na pele negra dos homens*

Bamako

(După o conferință panafricană ținută la Bamako)

Bamako !

acolo unde adevărul picurînd peste strălucirea frunzarelor
se unește cu proștețimea oamenilor
asemeni puternicelor rădăcini sub suprafața călduță a solului

și unde cresc dragoste și viitor
fertilizate de dărnicia Nigerului
acoperite de umbră în imensitatea Congo-ului
în savoarea de adiere africană a inimilor

Bamako !

acolo naște viața
și crește
și varsă în noi ruguri nerăbdătoare de bunătate

Bamako !

acolo sînt brațele noastre
acolo sînt glasurile noastre
acolo strălucirea speranța ochilor noștri
se preschimbă imens într-o forță fără cusur
a prieteniei
seci lacrimile plînse de-a lungul veacurilor
în Africa sclavă a altor zile
reînviind suc hrănitor al fructului
aroma pămîntului
peste care soarele dezîncîntă kilimanjari giganti
sub cerul albastru al păcii.

Bamako !

fruct viu al Africii
al viitorului germinat în arterele vii ale Africii

Acolo speranța s-a preschimbat în arbore
și rîu și fiară și pămînt
acolo speranța se autoaplaudă prietenie
în eleganța palmierului și în pielea neagră a oamenilor

*Bamako !
ali vencemos a morte
e o futuro cresce — cresce em nós
na força irresistível do natural e da vida
connosco viva em Bamako.*

1954

Bamako !
acolo învingem moartea
și viitorul crește — crește în noi
în forța irezistibilă a fireșului și a vieții
vie printre noi în Bamako.

1954

Mãos esculturais

*Além deste olhar vencido
cheio dos mares negreiros
fatigado
e das cadeias aterradoras que envolvem lares
além do silhuetar mágico das figuras
nocturnas
após cansaços outros continentes dentro de África*

*Além desta África
de mosquitos
e feitiços sentinelas
de almas negras mistério orlado de sorrisos brancos
adentro das caridades que exploram e das medicinas
que matam*

*Além África dos atrasos seculares
em corações tristes*

*Eu vejo
as mãos esculturais
dum povo eternizado nos mitos
inventados nas terras áridas da dominação
as mãos esculturais dum povo que constrói
sob o peso do que fabrica para se destruir*

*Eu vejo além África
amor brotando virgem em cada boca
em lianas invencíveis da vida espontânea
e as mãos esculturais entre si ligadas
contra as catadupas demolidoras do antigo*

*Além deste cansaço em outros continentes
a África viva
sinto-a nas mãos esculturais dos fortes que são povo
e rosas e pão
e futuro.*

Mîini sculpturale

Dincolo de această privire înfrîntă
plină de mări de corăbii de sclavi
istovită
și de lanțurile îngrozitoare ferecîndu-ne larii
dincolo de filigranarea magică a figurilor
nocturne
după istovul din alte continente dinlăuntrul Africii

Dincolo de această Africă
a țințarilor
și a feteșelor sentinele
ale sufletelor negre mister împodobit cu albe surîsuri
în adîncul carităților jefuitoare și al medicamentelor
ucigătoare

Dincolo Africa de înapoierea seculară
în inimile triste

Eu văd
mîinile sculpturale
ale unui popor eternizat în mituri
născocite pe pămînturile aride ale dominației
mîinile sculpturale ale unui popor care a construit
sub povara celui ce făurește pentru a se distruge

Eu văd dincolo Africa
dragoste virgină înmugurind în fiecă gură
în lianele invincibile ale vieții spontane
și mîinile sculpturale legate între ele
împotriva cascadelor ce vor să dărîme trecutul

Dincolo de acest istov în alte continente
Africa vie
o simt în mîinile sculpturale ale celor puternici ce sînt popor
și șesuri și pîine
și viitor.

Poema

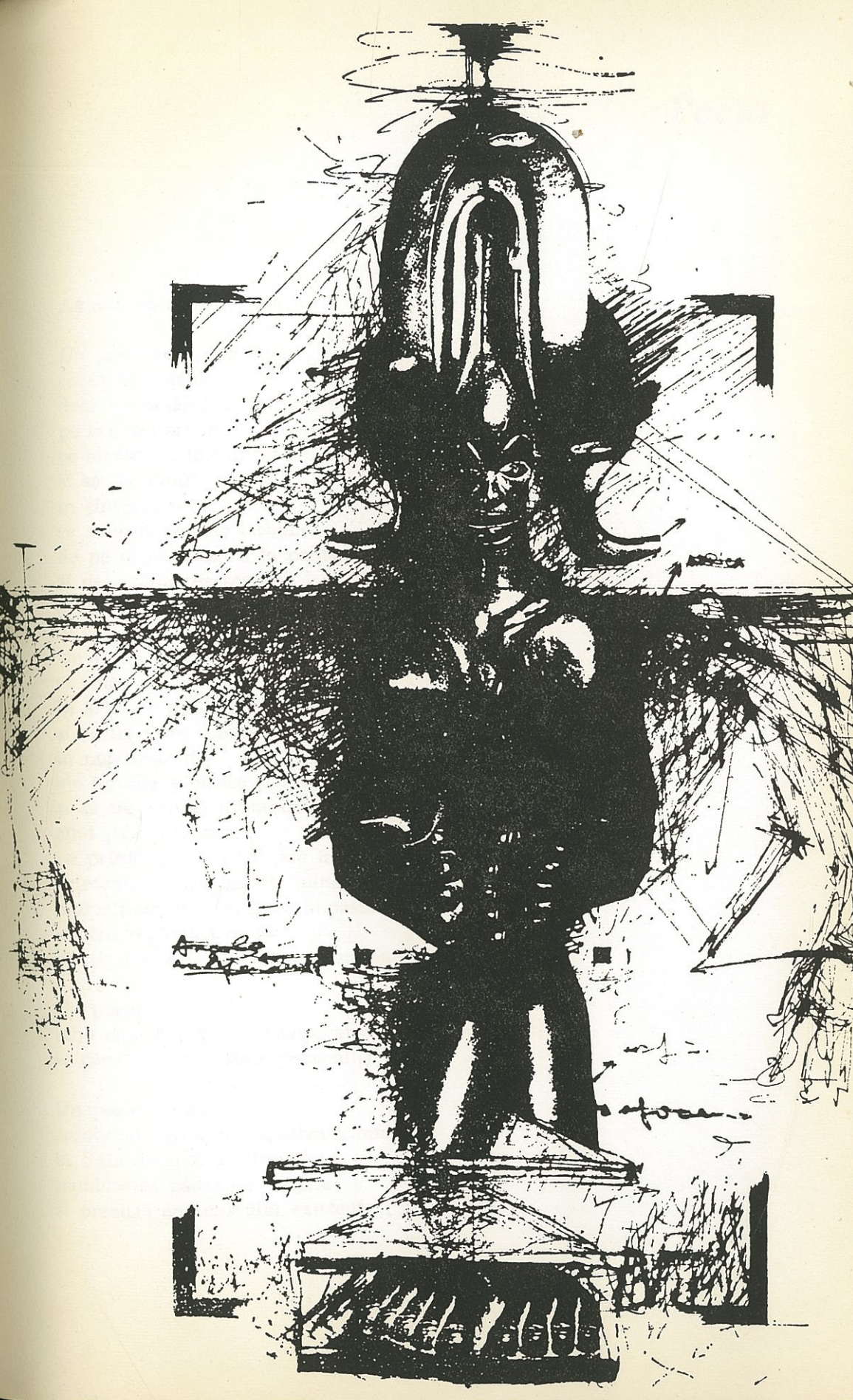
Apetece-me escrever um poema.

*Um poema fechado dentro de si
para ser compreendido
apenas
pelos passarinhos que chilreiam lá fora
sobre as três árvores
da minha única paisagem ;
para ser sentido
na canção da seiva
circulante no verde das ervas
do caminho áspero da encosta ;
e pelo brilho do sol
e pelo carácter íntegro dos homens.*

*Um poema que não sejam letras
mas sangue vivo
em artérias pulsáteis dum universo matemático
e sejam astros cintilantes
para calmas noites
de invernos chuvosos e frios
e seja lume para acolher as gazelas
que pastam inseguras
nos campos acolhedores da imensa vida ;
amizade para corações odientos ;
motor impelindo o impossível
para a realidade das horas ;
cântico harmonioso para formosura dos homens.*

*Um poema —
(ah ! quem comparou a África a uma interrogação
cujo ponto é Madagascar ?)*

*Um poema solução
resolvendo a curva interrogativa da imagem
em linha recta de afirmação ;
a beleza das florestas virgens
e a precisão da engrenagem da existência ;*

Aș dori să scriu un poem.

Un poem închis în sine
ca să fie înțeles
doar de păsărelele ciripitoare pe-afară
pe cei trei arbori
ce alcătuiesc unicul meu peisaj ;
și să fie simțit
în cântecul sevei
ce suie în verdele ierbilor
de pe drumul aspru în pantă ;
și de strălucirea soarelui
și de caracterul integru al oamenilor.

Un poem care să nu fie litere
ci sînge viu
în arterele pulsînde ale unui univers matematic
și să fie astre scînteietoare
în nopțile calme
ale iernilor ploioase și reci
și să fie lumină întîmpinîndu-le pe gazele
cînd pasc nesigure
pe primitoarele cîmpii ale imensei vieți ;
prietenie pentru inimile pline de ură ;
motor punînd în mișcare imposibilul
pentru realitatea orelor ;
cîntec armonios pentru frumusețea oamenilor.

Un poem —
(ah ! cine Africa te-a comparat cu un semn de întrebare
al cărui punct e Madagascarul ?)

Un poem soluție
rezolvînd curba interogativă a imaginii
în linia dreaptă a afirmației ;
frumusețea pădurilor virgine
și precizia angrenajului existenței ;

o som fantástico do trovejar sobre pedras ;
os cataclismos fluviais
pendentes sobre as frágeis canoas do rio Zaire ;
a obnubilação ansiosa das almas da penumbra
o claro arrebol nos olhos dos homens.

Um poema traçado sobre aço
escrito com as flores da terra
e com os braços erguidos da podridão ;
esculpido no amor
que exala a esperança daquele meu amigo
a esta hora com a tanga ensopada
no suor do seu dorso ;
com as canções adocicadas dum quissange ao luar ;
das gargalhadas infantis para a minha amada ;
do calor simpático
do corpo sangrento dos homens.

Um poema fechado
— longo e imperceptível —
em que amor e ódio entrelaçados
sejam a síntese da discordância

para ser cantado em todas as línguas
guiado pelo som da marimba e do piano ;
ritmo de batuque enxertado sobre as valsas
da outra mocidade ;
harmonia de xinguilamentos
sobre o bárbaro matraquear das máquinas
de escrever ;
grito aflitivo no vácuo
debatendo-se para encontrar a vibração da matéria
e a aspiração dos homens.

Mas não escreverei o poema.

Em que subterrâneos circularia
o ar irrespirável da violência ?
Nas cavernas dos teus pulmões
ò casten das vielas sórdidas
do conformismo ?
Ou na avidez dos quilométricos intestinos
dos chacais ?
Ou nas cavidades prostituídas do coração
infame do escravagismo ?
Ou nas goelas
da desonestidade inconsciente ?

sunetul fantastic al scrișnetului pe pietre ;
cataclismele fluviale
atîrnînd deasupra fragilelor canoe de pe râul Zair ;
învălmășeala zbruciumată a sufletelor în penumbră
limpedea învăpăiere în ochii oamenilor.

Un poem gravat în oțel
scris cu florile pămîntului
și cu brațele ridicate ale putreziciunii ;
sculptat în dragostea
emanată de speranța aceluia prieten al meu
cărui la ceasul acesta
i-a răzbit sudoarea prin tanga la spate ;
scris cu cîntecele îndulcite ale unui quissange pe lună ;
țîșnind din hohotele de rîs copilărești pentru iubita mea ;
din căldura plăcută
a trupului însingerat al bărbaților.

Un poem închis în sine
— lung și imperceptibil —
în care dragostea și ura înlănțuite
să alcătuiască o sinteză a discordanței

ca să fie cîntat în toate limbile
dirijat de sunetul marimbei sau al pianului ;
ritm de batouque insertată peste valsurile
altei copilării ;
armonie de ocări
peste răpăitul barbar al mașinilor de scris ;
strigăt plin de amărăciune în vid
zbătîndu-se spre a întilni vibrația materiei
și a năzuințelor oamenilor.

Dar nu voi scrie poemul.

În ce subterane să circule
aerul irespirabil al violenței ?
În cavernele plămînilor tăi
o *caften* din hudițele sordide
ale conformismului ?
Ori în lăcomia intestinelor kilometrice
ale șacalilor ?
Ori în cavitățile prostituate ale inimii
infame a sclaviei ?
Ori în gîtlejele
necinstei inconștiente ?

Não escreverei o poema.

*Escreverei cartas à minha amada
preencherei os espaços claros dos impressos
com letra impecável
e nos intervalos
cantarei canções afro-brasileiras.*

Sonharei

*sonharei com os olhos do amor
encarnados nas tuas maravilhosas mãos
de suavidade e ternura.*

*Sonharei com aqueles dias de que falavas
quando te referias à primavera ;*

sonharei contigo

*e com o prazer de beber gotas de orvalho
na relva*

deitado ao teu lado,

ao sol — uma praia furiosa lá ao longe.

E ficará dentro de mim

a amargura por não escrever o poema.

Ele há tantas amarguras !

Não escreverei o poema.

Direi simplesmente

*que o colosso de certeza na humanidade do Universo
é inapagável*

como o brilho das estrelas

como o amor nos teus olhos

como a força na harmonia dos braços

como a esperança no coração dos homens.

Inapagável

como a sensual beleza

da agilidade das feras sobre o campo

e o terror transmitido dos abismos.

Direi simplesmente sim

sempre sim

à honestidade dos homens

ao viço juvenil da sinfonia das árvores ;

ao odor inesquecível da natureza

que apaga todos os possíveis cheiros amargos.

Nu voi scrie poemul.

Îi voi scrie scrisori iubitei mele
voi umple spațiile goale ale imprimatelor
cu litere impecabile
iar între rînduri
voi cînta cîntece afro-braziliene.
Voi visa
voi visa cu ochii dragostei
încarnați în minunatele tale miini
făurite din suavitate și duioșie
Voi visa zilele de care vorbeai
cînd te refereai la Primăvară ;
te voi visa pe tine
voi visa desfătarea de a sorbi stropi de rouă
pe pajiște
alungit alături de tine
la soare — cu un țărîm de mare zbuciumat la orizont.

Și voi tăinui în sufletul meu
amărăciunea de a nu scrie poemul.
Poemul meu e doldora de amărăciuni !

Nu voi scrie poemul.

Voi spune pur și simplu
că este de nestins
colosul de certitudine al locuitorilor Universului
la fel ca strălucirea stelelor
ca dragostea din ochii tăi
ca forța în armonia brațelor
ca speranța în inimile oamenilor.
De nestins
asemenea frumuseții sensuale
a agilității animalelor sălbatice pe cîmp
și teroarea transmisă din adîncuri.

Voi spune pur și simplu da
totdeauna da
onestității oamenilor ;
vigoarei juvenile a simfoniei arborilor ;
miresmei de neuitat a naturii
așternîndu-se peste toate izurile amare posibile.

Sim !

*à interrogação mágica de Talamungongo
do Cunene o de Maiombe,
ao sonoro cântico de ritmo subterrâneo
e dos chamamentos telúricos ;
aos tambores
apelando para o fio da ancestralidade
esbatida aqui e além ;
ao ponto interrogativo de Madagascar.*

Sim !

*às solicitações místicas à musculatura dos membros
ao quente das fogueiras endeusadas
na lenha das sanzalas
às expressões magníficas das faces
esculpadas no alegre sofrimento das quitandeiras
e no ritmo febril das sensações tropicais ;
à identidade
com a filosofia do imbondeiro*

*ou com a condição dos homens
ali onde o capim os afoga em confusão.*

Sim !

À África terra, à África humana.

Direi sim

em qualquer poema.

*E esperemos que a chuva passe
e deixe de molhar os chirleantes passarinhos
sobre as três árvores da minha única paisagem.*

Isso passa.

*Cadeia de Caxias
25 de Fevereiro de 1955*

Da !

interogației magice a lui Talamungongo
din Cunene sau din Maiombe,
sonorului cînt cu ritm subteran
și chemărilor telurice ;
tobelor
chemîndu-ne pe firul ancestralității
filigranate ici și colo ;
punctului semnului de întrebare care este Madagascarul.

Da !

cerințelor mistice musculaturii mădulelor
căldurii rugurilor divinizate
pe lemnăria sanzalelor
expresiilor magnifice ale chipurilor
sculptate în chinul voios al vînzătoarelor de fructe
și în ritmul febril al senzațiilor tropicale ;
identității
cu filozofia vrăjitorului

sau cu condiția oamenilor
acolo unde capimul ne înneacă în confuzie.

Da !

Africii pămînt, Africii umane.

Voi spune da
în fiecare poem.

Și să așteptăm ca ploaia să treacă
să nu le mai ude pe triluitorile zburătoare
din cei trei arbori ai unicului meu peisaj.

Asta trece.

Inchisoarea din Caxias,
25 februarie 1955

O verde das palmeiras da minha mocidade

*As canoas serpenteavam lestras
sobre as sujas águas
afastando escória e podridão
flores troncos vísceras
impelidas pelo medo
e pela força dos braços.*

*Para mais alto ! Para mais alto !
Nos olhos brincava a aventura
nas mãos crispado o terror
no peito dançava a insegurança.*

*O Cuanza transbordante
de ameaça e despotismo
avançava sobre a terra
num parto alastrante de chuvas torrenciais
e os crocodilos
vencido o elemento
iam banquetear-se nos currais abandonados.*

*Eu fugia do verde
do verde-negro das palmeiras
da minha mocidade.*

*Todos os deuses da mística dos séculos
e os seus sacrifícios
cruentos ou incruentos
o sopro metafísico das florestas sagradas
a inspiração divinizada dos xinguilamentos
e dos feiticeiros
ficavam, ficavam encharcados nas águas
da insegurança que me dançava no peito.*

*E ficavam também
as orgias religiosas dos óbitos
as adivinhações maravilhosas dos malefícios
a histeria
das crepusculares cerimónias para a vida*

Verdele palmierilor din copilăria mea

Canoele șerpuiau ușoare
peste murdarele ape
spintecînd scursuri și putreziciuni
flori trunchiuri viscere
îmboldite de spaimă
și de forța brațelor.

Mai departe ! Tot mai departe !
În ochi li se desfăta aventura
în mîini crispată teroarea
în piept le dănțuia nesiguranța.

O Cuanza debordînd
de amenințare și despotism
într-un potop nemaioprit de ploii torențiale
și crocodilii
îvingînd elementul dezlănțuit
se tîrau să se ospăteze în țarcurile abandonate.

Eu fugeam de verdele
de verdele-negru al palmierilor
copilăriei mele.

Toți zeii misticei de veacuri
și sacrificiile aduse lor
cu cruzime sau fără cruzime
suflul metafizic al pădurilor sfinte
inspirația divinizată a vrăjitorilor
și a vracilor
rămîneau, rămîneau acoperite de apele
nesiguranței pornite să-mi dănțuie-n piept.

Și rămîneau de asemenea
orgiile religioase ale morților
prezicerile miraculoase ale ghicitorilor
isteria
ceremoniilor crepusculare în numele vieții
și al dragostei

o cheiro acre do sangue
a fecundidade da terra
o objecto transformado em deus
tintas e poeira
gotas e fragmentos de ossos
lágrimas e canções
segredos invioláveis de seitas de mistério
humanidade e desumanidade
a poesia
e o rasto espiritual do sangue.

Eu
afagava inocente o dedo da insegurança

Orava :

Tata ietu uala ku diulu
Fukamenu !
Lengenu !
O ituxi ! O ituxi !
ó paradoxo dos pecados !

Nova linguagem !
Não mais as histórias contadas á sombra
da mafumeira
ou á doce luz duma enfumarada fogueira
nem o macaco ou o leão
o coelho ou a tartaruga

Fugir !

Deixar os répteis banquetear-se nos currais
abandonados

Com tudo quanto criaram os anos
a recordação
da agilidade dos membros e dos troncos
das ancas e das vozes
na noite escura recortados
sobre a clarão do fogo
a vibração o ritmo
o rendilhado dos coqueiros
o cheiro da terra húmida e capinada
as vozes dos homens
o espírito
a graça da autenticidade e da certeza
sincopadas na marimba e no quissange
e sublinhados pelo tambor
o sabor doce e a alegria da tradição.

izul acru al singelui
fecunditatea pământului
obiectul preschimbat în zeu
vopsele și colb
picături și fragmente de oase
lacrimi și cîntece
secrete inviolabile ale unor secte misterioase
omenie și neomenia
poezia
și urmele spirituale ale singelui.

Eu
mîngîiam inocent degetul nesiguranței

Mă rugam :

Tata ietu uala ku diulu

Fukamenu !

Lengenu !

O ituxi ! O ituxi !

o paradox al păcatelor !

Un alt limbaj !

Se isprăvise cu basmele povestite la umbra
mafumeirei
sau la dulcea lumină a unui rug fumegînd
se isprăvise cu macacul și cu leul
cu iepurașul sau broasca țestoasă

Să fugim !

Să lăsăm reptilele să benchetuiască în țarcurile
abandonate

Să se înfrupte din tot ce au făurit anii
amintirea

agilității mădurelor și a trunchiurilor
ale șoldurilor și ale vocilor

în noaptea întunecată cizelate

peste scăpărările focului

vibrația ritmul

dantelăria cocotierilor

izul pământului jilav după seceriș

glasurile oamenilor

spiritul

grația autenticității și a siguranței

sincopate în marimba și în quissange

și sublinate de răpăielile tobei

dulcea mireasmă și bucuria tradiției.

eu fugia
e o espírito era espezinhado
nos currais abandonados.

Cresçam sinfonias de Beethoven
e poemas que o amigo Mussunda não entende.

Eu fugia
do verde-negro das palmeiras
da minha mocidade
afagando o dedo da insegurança

Os dorsos !
e os dorsos simétricos encurvados sobre a terra
mungindo-a rudemente com as enxadas
de macio brilho
e os cantos ritmando o esforço
a dor
e a poligamia dos afectos
as lágrimas viscosas dos decepados troncos sem raiz
a ânsia solidária nas canoas deslizando
sobre as águas
e os sorrisos orquestrados sob os leques dos
coqueiros
ou a impossibilidade de cingir o imbondeiro
num abraço.

Tudo ficava
lá longe em África
na África da África.

E as águas despóticas e devastadoras
entregavam fartos os currais abandonados
à fome indecente dos animais.

Eu fugia
sorridente e triste
sorridente e vazio
sem terra, nem língua, nem pátria
brincando com a aventura
tremendo ao oscilar das canoas frágeis
esperançosas
para uma metafísica mestiça de conjuntura
com o estômago vazio
e o espírito

146 esmagado entre malcheirosos dentes.

eu fugeam
și spiritul era călcat în picioare
în țarcurile abandonate.

Crească simfonii de Beethoven
și poeme pe care prietenul Mussunda nu le pricepe.

Eu fugeam
de verdele-negru al palmierilor copilăriei mele
de copilăria mea
mîngîind degetul nesiguranței

Spinările !
și spinările simetrice încovoiate spre glie
mulgînd-o fără milă cu sapele
plăcut lucitoare
și cîntecele ritmînd efortul
durerea
și poligamia patimilor
lacrimile viscoase ale trunchiurilor retezate fără rădăcini
zbuциumul solidar în canoele zburînd
peste ape
și zîmbetele orchestrate sub evantaiul
cocotierilor
sau imposibilitatea de a-l cuprinde pe ghicitor
într-o îmbrățișare.

Totul rămînea
acolo departe în Africa
în Africa Africii.

Și apele despotice și devastatoare
ofereau cu dărnicie țarcurile abandonate
foamei indecente a animalelor.

Eu fugeam
surizător și trist
surizător și pustiu
fără pămînt, fără limbă, fără patrie
desfătîndu-mă aventura
temîndu-mă de oscilațiile canoelor
dătătoare de speranțe
într-o metafizică metisă de conjunctură
cu stomacul gol
și cu spiritul
turtit între dinți urît mirositori.

*Para mais alto !
Para mais alto !*

*Trazia no sangue a alegria dos espaços
o aroma dos corpos sacrificados a humanidade
a virgindade das flores
a angústia das cárceres
e da ignorância o medo
do céu e da terra
dos deuses e dos homens
dos cadáveres e dos vivos
o medo da profundidade e da altura.*

*Trazia no sangue
o calor humano da amizade
o calor febril dos ritmos violentos da noite
e o brilho verde das folhagens
e dos olhares selvagens das avezinhas
o ruído das torrentes
a subitaneidade dos relâmpagos
a terra
e o homem.*

*Trazia no sangue
o amor :*

*Eu fugia
do verde-negro das palmeiras
da minha mocidade
afagando inocente o dedo da insegurança
sorridente e triste
deixando o espírito espezinhado nos currais
abandonados*

*E nos gritos embrionários dos velhos mundos
tudo revive
esta dramática mocidade de reencontro
tudo revive em peitos largos de ansiedade
ofegantes à força da verdade
alicerçados no imperecível.*

*O verde das palmeiras
tem beleza !*

Mai departe !
Tot mai departe !

Purtam în sînge bucuria spațiilor
arama trupurilor sacrificate omenia
virginitatea florilor
zbuciumul închisorilor
și al ignoranței frica
de cer și de pămînt
de zei și de oameni
de morți și de vii
teama de adîncuri și de înălțime.

Purtam în sînge
căldura omenească a prieteniei
căldura febrilă a ritmurilor violente ale nopții
și strălucirea verde a frunzarelor
și a privirilor sălbatice ale vecinilor
vuietul torentelor
scăpărarea bruscă a fulgerelor
pămîntul
și pe om.

Purtam în sînge
dragostea :

Fugeam
de verdele-negru al palmierilor
copilăriei mele
mîngiind inocent degetul nesiguranței
surîzător și trist
lăsîndu-mi spiritul călcat în picioare în țarcurile
abandonate

Și în strigătele embrionare ale vechilor lumi
totul re trăiește
această dramatică pruncie a reîntîlnirii
totul re trăiește în piepturi dilatate de anxietate
copleșite de forța adevărului
adînc ancorate în ceea ce-i, nepieritor.

Verdele palmierilor
e plin de frumusețe.

Um „bouquet“ de rosas para ti

(No aniversário da Maria Eugénia)

*Um bouquet de rosas para ti
— rosas vermelhas brancas
amarelas azuis —
rosas para o teu dia*

*Suavidade e frescura
das curvas ansiosas da terra
e a exaltação poética da vida
— suavidade e frescura para o teu dia*

*Alegria da amizade
nos esgares displicentes da morte
e sobre a seiva catalisadora do afecto
alegria e amizade para o teu dia*

*E no teu dia
se fundem também em mim
os anseios e as emoções
as tristezas e as iras
a certeza e a fé
e todos os pequeninos tons da variada vida
misturados nos caleidoscópios do horizonte
e todas as esperanças*

Um bouquet de rosas para o teu dia

*O amplexo fraternal do sol poente
e da lua nascente
a derrota inadiável da ancianidade
e o crescer do novo
em cada passo dos dias
em cada hora dos dias
em cada um dos teus sorrisos ;
todas as cambiantes da matéria
a aridez dos desertos
a fecundidade das fontes
a gracilidade dos tigres
e a docilidade das pombas*

Un „bouquet“ de trandafiri pentru tine

(La aniversarea Mariei Eugénia)

Un *bouquet* de trandafiri pentru tine
— trandafiri învăpăiați albi
galbeni azurii —
trandafiri pentru ziua ta

Suavitate și prospețime
a curbelor neliniștite ale pământului
și exaltarea poetică a vieții
— suavitate și prospețime pentru ziua ta

Bucurie a prieteniei
în grimasele nemulțumite ale morții
și peste seva catalizatoare a dragostei
bucurie și prietenie de ziua ta

Și de ziua ta
se mai topesc în mine
jinduirile și emoțiile
tristețile și mîniile
certitudinea și credința
și toate măruntele nuanțe ale bogăției vieții
amestecate în caleidoscopurile orizontului
și toate speranțele

Un *bouquet* de trandafiri de ziua ta

Îmbrățișarea fraternă a soarelui apunînd
și a lunii născînde
deruta ineluctabilă a vechiului
și creșterea noului
în fiecare pas al zilelor
în fiecare oră a zilelor
în fiecare zîmbet al tău ;
toate schimbările nuanțate ale materiei
ariditatea deșerturilor
și fecunditatea izvoarelor
și gingășia tigrilor
și docilitatea hulubilor

o furor dos rios
a ira dos ventos
e a desconcertante variação humana
ódio e amor
amarelos sorrisos na hipocrisia das almas
gritos ais abundâncias e misérias
tudo reunido
no bouquet de rosas
para o teu dia.

O sabor amargo da primavera iminente
vem grávido de força
vem cheio de desesperos
e de frustrações
e nenhuma derrota possível
é capaz de destronar a força trazida
no sabor amargo da primavera iminente
e em cada um dos teus dias

Força e certeza
no bouquet de rosas
para o teu dia

E o lugar conquistado na terra
pelos homens das máquinas
e do super som
pela fraternidade
e pela amizade
será sempre seu
e também o teu e o nosso
ainda que as águas saltem dos leitos
e as montanhas erodadas,
soltem os ventos.

Um lugar conquistado
no bouquet de rosas
para o teu dia

Um bouquet de rosas para ti
— rosas vermelhas brancas
amarelas azuis —
rosas para o teu dia
e Vida! — para o teu dia

furia râurilor
mînia vînturilor
și desconcertanta varietate a oamenilor
ură și dragoste
surîsuri livide în fățarnicia sufletelor
strigătele abundenței și ale mizeriei
toate reunite
în acest *bouquet* de trandafiri
de ziua ta.

Savoarea amară a iminentei primăveri
gravidă de forță
plină de deznădejdi
și de frustrațiuni
și nici o derută posibilă
nu e în stare să detroneze forța prezentă
în savoarea amară a iminentei primăveri
și în fiecare dintre zilele tale

Forță și certitudine
în acest *bouquet* de trandafiri
de ziua ta

Și locul cucerit pe pămînt
de oamenii mașinilor
și ai supersonicității
pentru fraternitate
și pentru prietenie
va fi veșnic al lor
și totodată al tău și al nostru
chiar dacă apele vor ieși din matcă
și munții erodați
se vor spulbera în vînturi.

Un loc cucerit
în acest *bouquet* de trandafiri
de ziua ta.

Un *bouquet* de trandafiri pentru tine
— trandafiri învăpăiați albi
galbeni azurii —
trandafiri de ziua ta
și Viață ! — de ziua ta

*Envolve-os carinhosamente
nas saudades fugazes
dum curto inverno.*

*Cadeia de PIDE do Porto.
8 de Março de 1955*

Vă învălui tandru
în dorurile fugare
ale unei scurte Ierni.

Inchisoarea PIDE din Porto,
8 martie 1955

Dois anos de distância

*Saudades, — dizes na carta de ontem
quando nos veremos
breve ou tarde?
diz-me amor!*

*Nos silêncios
estão as conversas que não tivemos
os beijos não trocados
e as palavras que não dissemos
nas cartas censuradas*

*Contra o dilema de hoje
viver submisso ou perseguido
são os nossos dias de sacrifício
e audácia
pelo direito
de viver pensando viver agindo
livremente humanamente*

*Entre o sonho e o desejo
quando nos veremos
tarde ou cedo?
diz-me amor!
cresce com mais justiça ainda
a ânsia de sermos
com os nossos povos
hoje sempre e cada vez mais
livre livres livres*

*Cadeia de PIDE do Porto,
Fevereiro de 1957*

Doi ani de depărtare

Toate cele bune — îmi spui în scrisoarea de ieri
cînd ne vom vedea
curînd sau mai tîrziu?
spune-mi dragostea mea!

În adîncul tăcerilor
zac discuțiile ce nu le-am avut
săruturile ce nu ni le-am dat
cuvintele ce nu ni le-am spus
în scrisorile cenzurate

Împotriva dilemei de astăzi
de a trăi supus sau prigonit
sînt zilele noastre de sacrificiu
și cutezanță
pentru dreptul
de a trăi gîndind de a trăi acționînd
liber omenește

Între vis și dorință
cînd ne vom vedea
tîrziu sau mai curînd?
spune-mi dragostea mea!
crește cu încă și mai multă dreptate
dorul nostru de a fi
alături de popoarele noastre
astăzi totdeauna și tot mai mult
liber liberi liberi.

Inchisoarea PIDE din Porto.
Februarie 1957

Assim clamava esgotado

Não direi nada
nunca fiz nada contra a vossa pátria
mas vós apunhalastes a nossa
nunca conspirei nunca falei com amigos
nem com as estrelas nem com os deuses
nunca sonhei
durmo como pedra lançada ao poço
e sou estúpido como as carnificinas vingativas
nunca pensei estou inocente
não direi nada não sei nada
mesmo que me espanquem
não direi nada
mesmo que me ofereçam riquezas
não direi nada
mesmo que a palmatória me esborrache os dedos
não direi nada
mesmo que me ofereçam a liberdade
não direi nada mesmo que me apertem a mão
não direi nada mesmo que me ameacem de morte

Ah !
a morte

Morreu alguém no meu lar
No meu lar havia uma filhinha
estrela brilhante no céu da minha pobreza
ela morreu

Vejo a grinalda branca da sua inocência
arrastada nas águas sobre o seu corpo
Ofélia negra neste rio podre da escravatura

Așa strigam sleit de puteri

Nu voi spune nimic
niciodată n-am făcut nimic împotriva patriei voastre
dar voi ați împlintat jungherul în patria noastră
niciodată n-am conspirat n-am vorbit cu prietenii
nici cu stelele nici cu zeii
niciodată n-am visat
dorm ca o piatră aruncată în puț
și sînt stupid ca masacrele răzbunătoare
niciodată n-am gîndit sînt nevinovat
nu voi spune nimic nu știu nimic
chiar de mă omoară în bățai
n-am să spun nimic
chiar de mă ademenesc cu bogății
n-am să spun nimic
chiar dacă rigla îmi strivește degetele
n-am să spun nimic
chiar dacă îmi făgăduiesc libertatea
n-am să spun nimic chiar dacă-mi zdrobesc mîinile
n-am să spun nimic chiar de mă amenință cu moartea

Ah !
moartea

A murit cineva în patria mea
În patria mea era o fetișcană
stea scăpărătoare pe cerul sărăciei mele
ea a murit

Văd cununa albă a nevinovăției
azvîrlită în apă peste trupul ei
Neagră Ofelie în acest rîu putrezește de sclavie

Noites de cárcere

*Em tardes cálidas
quando olhares e vozes enchem a estrada da Cuca
e lá para a Lixeira
ou nos morros da Maianga
desta terra empobrecida de tudo pelo medo
e enriquecida pela certeza
ressuscitam fogo e magia
e palavras quentes de impaciência*

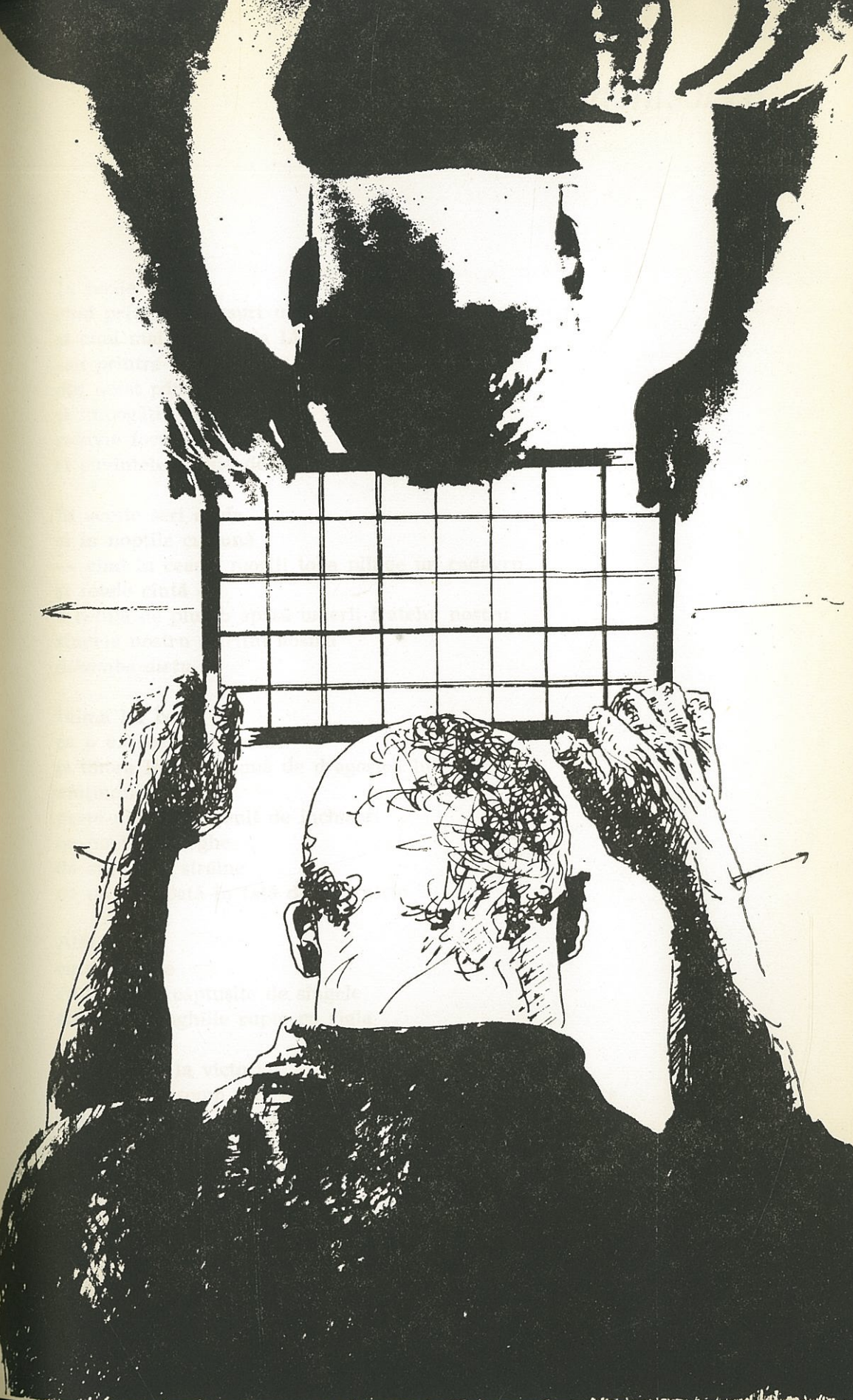
*Nessas tardes cálidas
e nas noites de luar
— quando num óbito o tambor chora um cadáver
e as raparigas cantam —
há uma cela de chumbo sobre os ombros do nosso
irmão
nosso sangue nosso espiritu
dikamba dietu*

*O seu coração bate
com o estrondo de bombas
e há quem tenha medo do seu amor
erguido eternamente
sobre um corpo fatigado de prisões
de noites de vigília
dos sofrimentos alheios
do ódio escarrado no rosto pela hipocrisia*

*Ao lado
alguém geme
com os dedos debruados de sangue
que escorre das unhas rebentadas pela palmatória*

*Pensa na vitória
e não há sono que chegue para os seus dias de cárcere
ou sonhos que lhe preencham a solidão*

160 *Há minutos em que o mundo
se resume na sala de tortura*

Noapți de închisoare

În serile calde
cînd priviri și glasuri umplu drumul spre Cuca
și cînd mai departe la Lixeira
sau printre colinele din Maianga
din acest pămînt cu totul sărăcit de frică
și îmbogățit de certitudine
reînvie focul și magia
și cuvintele arzînd de nerăbdare

În aceste seri calde
și în nopțile cu lună
— cînd în ceasul morții toba plînge un cadavru
și fetele cîntă —
o celulă de plumb apasă umerii fratelui nostru
sîngele nostru spiritul nostru
dikamba dietu

Inima lui bate
ca o explozie de bombe
și unora le este teamă de dragostea lui
nălțîndu-se veșnic
peste un trup ostenit de închisori
de nopți de veghe
de suferințe străine
de ura scuipată în față de fățarnicie

Alături
cineva geme
cu degetele căptușite de sîngele
scurs din unghiile rupte cu rigla

Se gîndește la victorie
și nu există somn care să-i vină în zilele lui de închisoare
sau vise care să-i umple singurătatea

Sînt minute cînd lumea
se rezumă la sala de tortură

Oh!
quem dormirá
quando ao lado há os gritos do louco
que pulam da janela para lhe apunhalar a carne
sobre o cansaço de insónias angústia e expectativa?

Quem dormirá
quando assiste ao enloquecer do melhor amigo
ali na cela ao lado
morto o espírito pela tortura?

Por vezes
lembra-se desse magnífico sorriso de Marina
e também do olhar ingénuo
do jovem barbado à Fidel
que fala com banga para as nuvens

É nossa! É nossa!
'Xi ietu manu
kolokota
kizuuu a ndo tu bomba
kolokotenu...

No silêncio sepulcral
das quatro parades sem sol
lê na Bíblia
oferta de esperança de sua mãe:

Bem-aventurados os que têm fome
e sede de justiça..."

Porque deles será a pátria
e o amor do seu povo.

Oh !

cine poate să doarmă
cînd de alături răzbat urletele nebunului
pe care-l atîrnă de ferestruică să-i scrijeleze carnea
peste istovul insomniilor zbuciumului și așteptărilor ?

Cine să doarmă
cînd asistă la înnebunirea celui mai bun prieten al său
în celula de alături
ucis fiindu-i spiritul de cazne ?

Uneori
își aduce aminte de acest magnific zîmbet al Marinei
și totodată de privirea ingenuă
a tînărului bărbos *á la Fidel*
ținîndu-le patetice discursuri norilor.

E a noastră ! E a noastră !

'Xi ietu manu

kolokota

kizuuu a ndo tu bomba

kolokotenu...

În sepulcrala tăcere
dintre cei patru pereți fără o rază de soare
citește în Biblia
dăruiată de speranțele mamei lui :

Fericiți cei înfomețați
și cu sete de dreptate..."

Căci a lor va fi patria
și dragostea poporului lor.

Aqui no cárcere

*Aqui no cárcere
eu repetiria Hikmet
se pensasse em ti Marina
e naquela casa com uma avó e um menino*

*Aqui no cárcere
eu repetiria os heróis
se alegremente cantasse
as canções guerreiras
com que o nosso povo esmaga a escravidão*

*Aqui no cárcere
a raiva contida no peito
eu repetiria os santos
se lhes perdoasse
as sevícias e as mentiras
com que nos estralham a felicidade*

*Aqui no cárcere
a raiva contida no peito
espero pacientemente
o acumular das nuvens
ao sopro da História*

*Ninguém
impedirá a chuva.*

*Cadeia da PIDE de Luanda,
Julho de 1960*

Aici în închisoare

Aici în închisoare
îl-aș repeta pe Hikmet
dacă m-aș gândi la tine Marina
și la casa aceea cu o bunică și un copil

Aici în închisoare
îl-aș repeta pe eroi
dacă aș cânta vesel
cîntecele eroice
cu care poporul nostru nimicește sclavia

Aici în închisoare
îl-aș repeta pe sfinți
dacă le-aș ierta neomenia și minciunile
în care ne ferică fericirea

Aici în închisoare
cu obida strînsă în suflet
aștept răbdător
să se adune norii
mînați de suflul Istoriei

Nimeni
nu va putea opri ploaia.

Închisoarea PIDE din Luanda
Iulie 1960

O choro de África

O choro durante séculos
nos seus olhos traidores pela servidão dos homens
no desejo alimentado entre ambições de lufadas
românticas
nos batuques choro de África
nos sorrisos choro de África
nas fogueiras choro de África
nos sarcasmos no trabalho de África

Sempre o choro mesmo na vossa alegria imortal
meu irmão Nguxi e amigo Mussunda
no círculo das violências
mesmo na magia poderosa da terra
e da vida jorrante das fontes e de toda a parte e de
todas as almas
e das hemorragias dos ritmos das feridas de África
e mesmo na morte do sangue ao contacto com o chão
mesmo no florir aromatizado da floresta
mesmo na folha
no fruto
na agilidade da zebra
na secura do deserto
na harmonia das correntes ou no sossego dos lagos
mesmo na beleza do trabalho construtivo dos homens

O choro de séculos
inventado na servidão
em histórias de dramas negros almas brancas preguiças
e espíritus infantis de África
as mentiras choros verdadeiros nas suas bocas
O choro de séculos
onde a verdade violentada se estiola ao círculo de
ferro
da desonesta força
sacrificadora dos corpos cadaverizados
inimiga da vida

Plînsul Africii

Cu plîns de veacuri
în ochii ei trădători din pricina înrobirii oamenilor
în năzuința alimentată între ambiții și avînturi
romantice
în batuque plînsul Africii
în surîsuri plînsul Africii
în rugurile încinse plînsul Africii
în sarcasmele în truda Africii

Pururea plînsul chiar și în veselia voastră nemuritoare
fratele meu Nguxi și prietenul meu Mussunda
în crugul violențelor
chiar și în magia plină de vlagă a pămîntului
și a vieții țîșnind din izvoare și din toate părțile
și din toate sufletele
și din hemoragiile ritmurilor din rănile Africii
și chiar în moartea singelui în contact cu glia
chiar în înflorirea aromată a pădurilor
chiar și în frunză
în fruct
în agilitatea zebrei
în uscăciunea deșertului
în armonia curenților sau în pacea lacurilor
chiar în frumusețea muncii constructive a oamenilor

Plîns de veacuri
născocit în robie
în povești despre drame negre suflete albe trîndave
și mințile infantile ale Africii
minciunile plînsete adevărate în gurile lor
Plînsul de veacuri
acolo unde adevărul silnicit lîncezește în cercul de fier
ale unei forțe lipsite de onestitate
sacrificatoare a trupurilor cu aspect de cadavre
dușmană a vieții

fechada em estreitos cérebros de máquinas de contar
na violência
na violência
na violência

O choro de África é un sintoma

Nós temos em nossas mãos outras vidas e alegrias
desmentidas nos lamentos falsos de suas bocas
— por nós!

*E amor
e os olhos secos.*

fabricată în creierele înguste ale mașinilor de calcul
în violență
în violență
în violență

Plînsul Africii e un simptom

Noi avem în mâinile noastre alte vieți și bucurii
dezmințite în lamentațiile false ale gurilor lor
— prin noi !

Și dragoste
și ochii seci de lacrimi.

O içar da bandeira

(Poema dedicado aos Heróis do povo angolano)

*Quando voltei
as cassuarinas tinham desaparecido da cidade*

*E também tu
Amigo Liceu
voz consoladora dos ritmos quentes da farrá
nas noites dos sábados infalíveis*

*Também tu
harmonia sagrada e ancestral
ressuscitada nos aromas sagrados do Ngola Ritmos*

*Também tu tinhas desaparecido
e contigo
os Intelectuais
a Liga
o Farolim
as reuniões das Ingombotas
a consciência dos que traíram sem amor*

*Cheguei no momento preciso do cataclismo matinal
em que o embrião rompe a terra humedecida pela
chuva
erguendo planta resplandescente de cor e juventude
Cheguei para ver a ressurreição da semente
a sinfonia dinâmica do crescimento da alegria nos
homens*

*E o sangue e o sofrimento
eram uma corrente tormentosa que dividia a cidade*

*Quando eu voltei
O dia estava escolhido
e chegava a hora*

Înălțarea stêagului

(Poem dedicat Eroilor poporului angolez)

Cînd m-am întors
cassuarinele dispăruseră din oraș.

Și deasemenea tu
prietene Liceu
voce consolatoare a ritmurilor arzătoare ale chefurilor
din nopțile sîmbetelor de neocolit.

Și deasemenea tu
armonie sfîntă și ancestrală
resuscitată în aromele sacre ale lui Ngola Ritmos

Ai dispărut și tu
și odată cu tine
Intelectualii
Liga
Farolimul
reuniunile Ingomboților
și conștiința celor ce au trădat fără dragoste

Am sosit în momentul precis al cataclismului matinal
în care germenul sparge pămîntul umed de ploaie
făcînd să crească planta strălucitoare de culoare și
tinerețe

Am sosit ca să văd reînvierea seminței
simfonia dinamică a creșterii bucuriei în sufletele
oamenilor

Și sîngele și suferința
erau un torent tumultuos tăind în două orașul

Cînd m-am întors
Ziua fusese hotărîtă
și venea ora

Até o riso das crianças tinha desaparecido
e também vós
meus bons amigos meus irmãos
Benge, Joaquim, Gaspar, Ilídio, Manuel
e quem mais?
— centenas, milhares de vós amigos
alguns desaparecidos para sempre
para sempre vitoriosos na sua morte pela vida

Quando eu voltei
qualquer coisa gigantesca se movia na terra
os homens nos celeiros guardavam mais
os alunos nas escolas estudavam mais
o sol brilhava mais
e havia juventude calma nos velhos
mais do que esperança era certeza
mais do que bondade era amor

Os braços dos homens
a coragem dos soldados
os suspiros dos poetas
Tudo todos tentavam erguer bem alto
acima da lembrança dos heróis
Ngola Kiluanji
Rainha Ginga
Todos tentavam erguer bem alto
a bandeira da independência.

Pină și risul fetelor dispăruse
și deasemenea voi
bunii mei prieteni frații mei
Benge, Joaquim, Gaspar, Ilídio, Manuel
și cine încă ?
sute mii dintre voi prieteni
unii dispăruți pentru totdeauna
pentru totdeauna izbînditori prin moartea lor în numele
vieții

Cînd m-am întors
ceva gigantic se mișca pe pămînt
oamenii în lanuri priveau mai mult
elevii în școli studiau mai mult
soarele strălucea mai tare
bătrînii erau plini de o calmă tinerețe
mai mult decît speranța era certitudinea
mai mult decît bunătatea era dragostea

Brațele bărbaților
curajul soldaților
suspinele poezilor
Tot toți se străduiau să înalțe cît mai sus
deasupra amintirii eroilor
Ngola Kiluanji
Rainha Ginga
Toți se străduiau să ridice cît mai sus
steagul independenței.

Criar

Criar criar

criar no espírito criar no músculo criar no nervo

criar no homem criar na massa

criar

criar com os olhos secos

Criar criar

sobre a profanação da floresta

sobre a fortaleza impúdica do chicote

criar sobre o perfume dos troncos serrados

criar

criar com os olhos secos

Criar criar

gargalhadas sobre o escárnio da palmatória

coragem nas pontas das botas do roceiro

força no esfrangalhado das portas violentadas

firmeza no vermelho sangue da insegurança

criar

criar com os olhos secos

Criar criar

estrelas sobre o camartelo guerreiro

paz sobre o choro das crianças

paz sobre o suor sobre a lágrima do contrato

paz sobre o ódio

criar

criar paz com os olhos secos.

Criar criar

criar liberdade nas estradas escravas

algemas de amor nos caminhos paganizados do amor

sons festivos sobre o balanceio dos corpos em forcas

simuladas

criar

criar amor com os olhos secos.

Să creăm

Să creăm să creăm
să creăm în minte să creăm în mușchi să creăm în nerv
să creăm în om să creăm în mase
să creăm
să creăm cu ochii seci de lacrimi

Să creăm să creăm
peste profanarea pădurii
peste fortăreața nerușinată a cnutului
peste parfumul trunchiurilor retezate
să creăm
să creăm cu ochii seci de lacrimi

Să creăm să creăm
hohote de râs peste bătaia de joc a riglei
curaj în fața loviturilor de cizme ale plantatorului
putere în țândările ușilor smulse din țiftini
fermitate în sîngele purpuriu al nesiguranței
să creăm
să creăm cu ochii seci de lacrimi

Să creăm să creăm
stele peste barosul războinic
pace peste plînsetul fetelor
pace peste sudoarea peste lacrima truditorelui zilier
pace peste ură
să creăm
să creăm pace cu ochii seci de lacrimi
Să creăm să creăm
să creăm libertate pe drumurile sclaviei
cătușe ale iubirii pe drumurile păgînzate de dragoste
sonuri festive peste legănarea trupurilor în furci
simulate

să creăm
să creăm dragoste cu ochii seci de lacrimi.

Dépressa

*Impaciento-me nesta mornez histórica
de esperas e de lentidão
quando apressadamente são assassinados os justos
quando as cadeias abarrotam de jovens
espremidos até à morte contra o muro da violência*

*Acabemos com esta mornez de palavras e de gesto:
e sorrisos escondidos atrás de capas de livros
e o resignado gesto bíblico
de oferecer a outra face*

*Inicie-se a acção vigorosa máscula inteligente
que responda dente por dente olho por olho
homem por homem
venha a acção vigorosa
do exército popular pela libertação dos homens
venham os furacões romper esta passividade*

*Soltem-se as catadupas as torrentes
vibrem em desgraças as florestas
venham temporais que arranquem as árvores pela raiz
e esmaguem tronco contra tronco*

*e vindimem folhagens e frutos
para derramar a seiva e os sucos a terra húmida
e esborrache o inimigo sobre a terra pura
para que a maldade das suas visceras
fique para sempre aí plantada
como monumentos eternos dos monstros
a serem escarnecidos e amaldiçoados por gerações
pelo povo martirizado durante cinco séculos*

Handwritten text on a piece of paper or a label, possibly a receipt or a note. The text is written in a cursive or script style and is partially obscured by the illustration. The text is difficult to read due to the high contrast and the overlapping lines of the drawing.

Sint copleșit de nerăbdare în apa acestei moleșeli
istorice

plină de așteptări și de încetineală
cînd în grabă mare asasinați sint cei drepti
cînd închisorile gem de tineri
ferecați pînă și în moarte de zidul silniciei

Să punem capăt acestei moleșeli a cuvintelor și a
gesturilor

și surîsurilor ascunse după braturile cărților
și resemnatului gest biblic
a întoarcerii și a celuiilalt obraz

Să înceapă o dată acțiunea viguroasă bărbătească
inteligentă

care să răspundă prin dinte pentru dinte ochi pentru ochi
om pentru om
pornească acțiunea viguroasă
a armatei populare pentru eliberarea oamenilor
să se dezlănțuie uraganele care să spargă această
pasivitate

Să se năruie cascadele torențele
în calamități să vibreze pădurile
furtuni să bîntuie care să smulgă arborii din rădăcini
trunchiurile de trunchiuri izbind

și să scuture frunzele și fructele
ca să reverse seva și sucurile peste pămîntul jilav
și să-l trîntească pe dușman peste pămîntul purificat
pentru ca răutatea din viscerele lui
să rămînă pentru vecie sădită acolo
ca niște veșnice monumente ale monștrilor
sortite să fie luate în deridere și blestemate de toate
generațiile
poporului martirizat vreme de cinci secole

Luta

Violência

*vozes de aço ao sol
incendeiam a paisagem já quente*

E os sonhos

se desfazem

contra uma muralha de baionetas

Nova onda se levanta

e os anseios se desfazem

sobre corpos insepultos

E nova onda se levanta para a luta

e ainda outra e outra

até que da violência

apenas reste o nosso perdão.

Cadeia do Aljube

Setembro de 1960

Violență
voci de oțel în soare
incendiază peisajul de pe acum fierbinte

Și visele
se desfășoară
împotriva unui zid de baionete

Un nou val se ridică
și năzuințele își iau zborul
peste trupuri neîngropate

Și un nou val se ridică pentru luptă
și altul și altul
pînă cînd din violență
abia de mai rămîne iertarea noastră.

Închisoarea din Aljube
Septembrie 1960

Campos verdes

*Os campos verdes, longas serras, ternos lagos
estendem-se harmoniosos na terra tranquila
onde os olhos adormecem temores vagos
acesos mornamente sob a dura argila,*

*seca, como outrora minguou a doce esperança
quente, imperecível como sempre o amor
sacrificada, sangrada na lembrança
do esforço bestial do látego opressor.*

*Em campos verdes, longas serras, ternos lagos
refulgem ígneas chamas, rubros rugem mares
cintilando de ódio, com sorrisos em mil afagos*

*São as vozes em coro na impaciência
buscando paz, a vida em cansaços seculares
nos lábios soprando uma palavra : independência !*

*Cadeia do Aljube
Setembro de 1960*

Verzi cîmpuri

Verzi cîmpuri, munți prelungi și lacuri terne
în armonie pe-un tihnit pămînt plăcut
și ochi ce-adorm vii temeri fugare și eterne
moccind neîncetat sub asprul lut,

uscat, căci și-a scăzut speranța dăinuirea
ca pururi în iubire arzînd, însă, ușor,
jertfită, sîngerînd în amintirea
sfortării biciului înrobitor.

Pe cîmpuri verzi, munți lungi și lacuri terne
ard flăcări, mări învăpăiate mug
de ură scăpărînd, cînd zîmbete ar cerne

E-un cor nerăbdător prin elocvență
pace rîvnind, sfărîmînd de veacuri jug ;
pe buze un cuvînt : independență !

Închisoarea din Aljube
Septembrie 1960

Havemos de voltar

*As casas, às nossas lavras
às praias, aos nossos campos
havemos de voltar*

*Às nossas terras
vermelhas do café
brancas de algodão
verdes dos milharais
havemos de voltar*

*Às nossas minas de diamantes
ouro, cobre, de petróleo
havemos de voltar*

*Aos nossos rios, nossos lagos
às montanhas, às florestas
havemos de voltar*

*À frescura da mulemba
às nossas tradições
aos ritmos e às fogueiras
havemos de voltar*

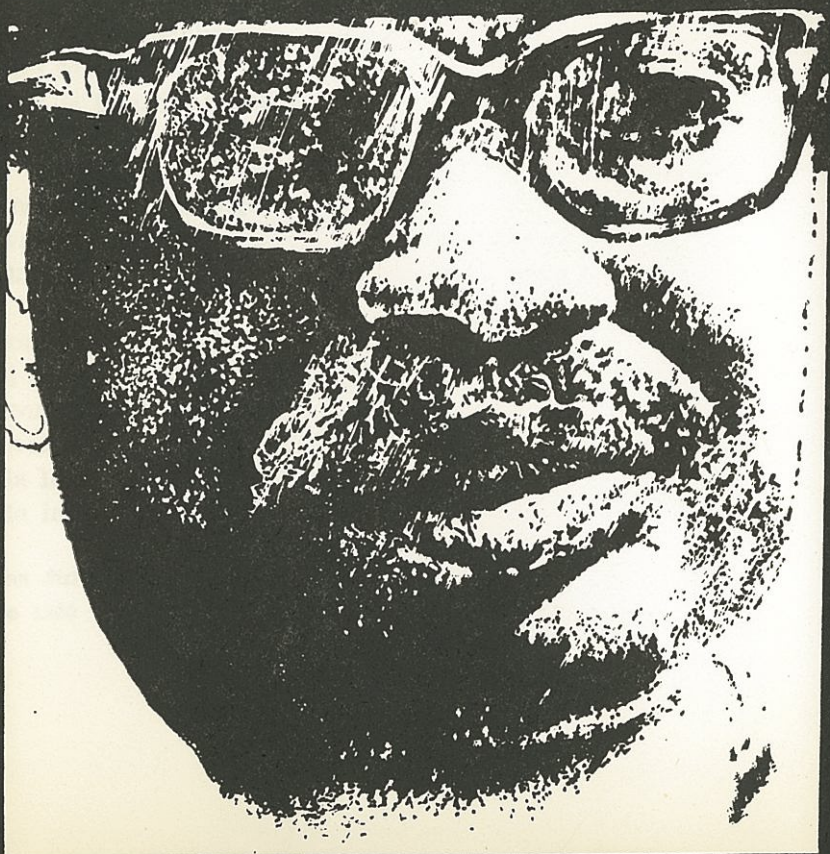
*À marimba e ao quissange
ao nosso carnaval
havemos de voltar*

*À bela pátria angolana
nossa terra, nossa mãe
havemos de voltar
Havemos de voltar
À Angola libertada
Angola independente*

*Cadeia do Aljube
Outubro de 1960*

*Angola
independente*

Trebuie să ne întoarcem

La casele, la brazdele noastre
la țărmurile, la șesurile noastre
să ne întoarcem se cere

La pământurile noastre roșii de cafea
albe de bumbac
verzi de porumbiști
să ne întoarcem se cere

La minele noastre de diamante
aur, aramă, petrol
să ne întoarcem se cere

La râurile noastre, la lacurile noastre
la munții, la pădurile noastre
să ne întoarcem se cere

La prospețimea mulembei
la tradițiile noastre
la ritmurile și focurile noastre
să ne întoarcem se cere

La marimba și la quissange
la carnavalul nostru
să ne întoarcem se cere

La frumoasa patrie angoleză
pământul nostru, mama noastră
să ne întoarcem se cere
Să ne întoarcem se cere
la Angola liberată
la Angola independentă.

Inchisoarea din Aljube,
Octombrie 1960

Dêsterro

*Para ti também
mamã
há uma só palavra
nesta nova partida para o desterro
— Coragem, voltaremos a encontrar-nos*

*Irene, Elisa, Dady
nomes dum ternura de sangue
— Coragem, voltaremos a encontrar-nos*

*O que no meu coração existe por todos vós
irmãos do meu sangue, da minha raça, do meu povo
Para ti „Ti Duia“, rei no Cemitério Novo
é esta palavra de luta e de fogo
— Coragem até o regresso*

*Meu pobre Kajokolo
poeta frustrado dum existência de evasões
não será sobre a sepultura
que nossas lágrimas derramadas cairão
será na alegria do grande abraço
ao festejarmos o ressurgimento*

*No meu coração de exilado
todos vós com o vigor do nosso povo
estais ligados às manhãs dolorosas de despedida
pelo povo
pela humanidade
pela paz.*

Ponta do Sol, Dezembro de 1960

Și pentru tine
mamă
există un singur cuvânt
în această nouă plecare în exil
— Curaj, ne vom întoarce și ne vom revedea

Irene, Elisa, Dady
nume de o duiosie de sînge
— Curaj, ne vom întoarce și ne vom revedea

Ceea ce există în inima mea pentru voi toți
frați ai singelui meu, ai rasei mele, ai poporului meu
Pentru tine „Ti Duia“ rege în Cimitirul cel Nou
există acest cuvînt de luptă și de foc
— Curaj pînă ne vom întoarce

Sărmanul meu Kajokolo
poet frustrat al unei existențe de evadări
nu deasupra mormîntului
vor fi să cadă lacrimile noastre
ci în bucuria marei îmbrățișări
cînd vom sărbători renașterea

În inima mea de exilat
voi toți cu vigoarea poporului nostru
sînteți legați de diminețile dureroase ale despărțirii
pentru popor
pentru omenire
pentru pace

Ponta do Sol, Decembrie 1960

A voz igual

*Neste amanhecer vital
para os acontecimentos extraordinários
por montes e rios, por anharas e preconceitos
caminhamos já vitoriosos
sobre a condição moribunda*

*Um amanhecer vital
em que se transformam as sensações orgânicas
sobre o solo pátrio*

*As flores apenas pétalas e aroma
os homens apenas homens
o lavrador possuindo a terra em associação perene
o operário da fábrica consciencializando a máquina
e a nossa voz gritando igual no seio da Humanidade
na mesma hora em que a mentira
se esconde na covarde violência*

*os homens saídos dos cemitérios da ignorância
das ossadas insepultas dos arrabaldes das cidades
nas sanzalas e nas terras estéreis
são os eleitos
os participantes efectivos no festim da nova vida
e das suas vicissitudes*

*Os homens
cuja voz descansou sob a condição e sob o ódio
e construíram os impérios do Ocidente
as riquezas e as oportunidades da velha Europa
mantendo os seus pilares sobre a angústia pulsátil dos braços
sobre a indignidade e a morte dos seus filhos
os homens sacrificados nos traços paralelos das vias férreas
cujo sangue se encontra nas argamassas
lançado com pontes e estradas
também prenderam as águas nas barragens
com as suas mãos formidáveis e com os seus mortos*

Vocea egală

În această dimineață vitală
pentru evenimentele extraordinare
prin munți, peste riuri năzuinți și prejudecăți
călcăm de pe acum izbînditori
peste condiția noastră muribundă

O dimineață vitală
în care se preschimbă senzațiile organice
pe pămîntul patriei

Florile abia petală și aromă
oamenii abia oameni
truditorul posedînd pămîntul într-o asociație perenă
muncitorul din fabrică făcînd conștientă mașina
și vocea noastră strigînd egală cu altele în concertul
omenirii
în aceeași clipă în care minciuna
se ascunde în violența plină de lașitate

oamenii ieșiți din cimitirele ignoranței
din scheletele neîngropate din suburbiile orașelor
în sanzale și pe pămînturile sterile
sînt cei aleși
participanții efectivi la sărbătoarea vieții noi
și a vicisitudinilor ei

Oamenii
a căror voce s-a odihnit sub starea de robie și ură
și care au construit imperiile Occidentului
bogățiile și facilitățile bătrînei Europe
sprijinindu-și pilaștrii pe pulsîndul zbucium al brațelor
pe viața spoliată de demnitate și pe moartea fiilor lor
oamenii sacrificați pe traiectele paralele ale
căilor ferate
al căror sînge s-a încorporat în tencuieli
lansat odată cu drumurile și podurile
deasemenea au capturat apele în baraje
cu mîinile lor formidabile și cu morții lor

deram ao brilho das metrópoles ouro e diamantes
e das entranhas da terra mungiram óleos e faturas
para os sorrisos ingratos
e na sua bondade na sua visionária esperança
pediram às estrelas
apenas o complemento espiritual do dia escravo

Povo genial heroicamente vivo
onde outros pereceram
de vitalidade inultrapassada na História
alimentou continentes e deu ritmos à América
deuses e agilidade nos estádios
centelhas luminosas na ciência e na arte

Povo negro
homens anónimos no espírito da triste vaidade branca
agora construindo a nossa pátria
a nossa África
e no traço luminoso dos dias magníficos de hoje
definem a África solidária e esforçada
contra os desvarios duma natureza incongruente
na independência
num mundo novo com a voz igual

Chegada a hora das transformações cósmicas
que atingem a terra e catalisam os fenómenos
o raio mortífero da revolução
pulveriza a submissão do homem
e na força da amizade se encontram as mãos
se beijam as faces

Na hora das transformações humanas
o chilreio infantil da mocidade feliz
cantando em rodas ensaiadas pelos avós
falando nas nossas línguas a tradição da nossa terra
harmonizando as vozes na hora da independência
reconquistando o solo pátrio
para o nosso homem
preenche-le o vazio
Cantam nas praças e nos templos da sabedoria
as raparigas os poetas o brilho das estrelas
mergulhadas as raízes no húmus ancestral da África

Chegados á hora
fervilha a impaciência nos corações que lutam
194 pelo fumejar das fábricas e chiar dos guindastes

au dăruit strălucirii metropolelor aur și diamante
și din adâncurile pământului au smuls uleiuri și avuții
pentru surîsurile ingrate
și în bunătatea lor în speranța lor vizionară
au cerut stelelor
doar complementul spiritual al zilei sclave

Popor genial în chip eroic viu
acolo unde alții au pierit
de o vitalitate neîntrecută în Istorie
a hrănit continente și a dăruit ritmuri Americii
zei și agilitate stadioanelor
scînteii luminoase în știință și arte

Popor negru
oameni anonimi în mintea nefericitei vanități albe
construind acum patria noastră
Africa noastră
și pe traseul luminos al zilelor magnifice de azi
definesc Africa solidară și puternică
împotriva capriciilor unei naturi incongruente
întru independență
într-o lume nouă cu o voce egală

Venită fiind ora preschimbărilor cosmice
care interesează pământul și catalizează fenomenele
fulgerul ucigător al revoluției
pulverizează subjugarea omului
și prin puterea prieteniei se întîlnesc miinile
și se sărută gurile

În ceasul preschimbărilor umane
gînguritul infantil al copilăriei fericite
cîntînd în cruguri învățate de la bunici
vorbind în limbile noastre tradiția pământului nostru
armonizînd glasurile la ceasul independenței
recucerind pământul strămoșesc
pentru omul nostru îi umple golul
Cîntă în piețe și în templele înțelepciunii
fetele poeziei strălucirea stelelor
încărcînd rădăcinile în humusul ancestral al Africii

Ajunși la ceasul acesta
fierbe nerăbdarea în inimi luptătoare
pentru fumul fabricilor și scrișnetul macaralelor

homens e rodas, suor e ruído
conjugados na construção da pátria libertada
conscientemente na construção da pátria
sem que o germe da exploração lhe penetre
sem que a voz nausebunda do capataz
anuncie o cair do chicote
e os homens felizes na incomodidade de hoje
nos campos de batalha, nas prisões, no exílio
construindo o amanhã, para uma terra nossa uma pátria nossa
independente

Construção

e

reencontro

Chegados á hora
caminha o povo infatigável para o reencontro
para de novo se descobrir e fazer
nas melodias e nos cheiros ancestrales
na modificação progressiva dos sacrificios aos deuses
nas violências sagradas e nos ritos sociais
na revivificação e na carinhosa adoração dos mortos
no respeito dos vivos
nas orgíacas práticas do nascimento e da morte
na iniciação da vida e do amor
no milagroso pacto entre o homem e o cosmos

Reencontrar a África no sorriso
no choque diário com os fantasmas da vida
na consagração da sabedoria e da paz
livres do constrangimento livres da opressão livres

Reencontrar-se nos campos de trabalho
na socialização
na entreaajuda gloriosa nos campos
nas construções
nas caçadas
na colectivização das catástrofes e alegrias
na congregação dos braços para o trabalho
reencontrar-se nas tradições e nos caminhos feiticeiros
no medo no furor dos rios e cataratas
na floresta na religião na filosofia
a essência para a nova vida de África
Ressuscitar o homem
nas explosões humanas do dia a dia

oameni și roți, sudoare și zgomot
conjugate întru construirea patriei liberate
în chip conștient întru construcția patriei
fără ca germenul exploatării să o pătrundă
fără ca glasul scîrbos al vechilului
să anunțe șfichiuirea biciului
și oamenii fericiți întru lipsurile de astăzi
pe cîmpurile de bătaie, în închisori, în exil
construind ziua de mîine pentru un pămînt al nostru
o patrie a noastră
independentă

Construcție

și

reîntîlnire

Sosiți la ceasul acesta
neobosit mășăluiește poporul pentru reîntîlnire
pentru a se redescoperi și a făuri
în melodiile și în miresmele ancestrale
în modificarea progresivă a sacrificiilor aduse zeilor
în violențele sacre și în riturile sociale
în revivificarea și drăgăstoasa adorație a morților
în respectul față de cei vii
în practicile orgiace ale nașterii și morții
în inițierea în viață și în dragoste
în miraculosul pact dintre om și cosmos

Să reîntîlnească Africa în surîsuri
în ciocnirea de zi de zi cu fantasmale vieții
în consacrarea înțelepciunii și a păcii
libere de constrîngere libere de opresiune libere

Să se reîntîlnească în cîmpul muncii
în socializarea
în întrajutorarea de pe lanuri
în construcții
la vînătoare
în colectivizarea catastrofelor și a bucuriilor
în unirea brațelor pentru muncă
să se reîntîlnească în tradiții și pe potecile fermecătoare
în spaima în mînia rîurilor și cataractelor
în pădure în religie în filozofie
esența noii vieți a Africii
Să reinvie omul
în zilnicile explozii umane

*na marimba no chingufo no quissange no tambor
no movimento dos braços e corpos
nos sonhos melódiosos da música
na expressão do olhar
e no acasalamento sublime da noite com o luar
da sombra com o fogo do calor com a luz
a alegria dos que vivem com o sacrifício gíngado dos dias*

Reencontrar

*nos sagrados refúgios das horas de angústia
os homens perdidos nos labirintos alcoólicos
vícios da escravidão
e socorro extremo para a fome crônica
dos dias de frio e de calor de tristeza e de alegria
dos dias de ferra e dos dias de rusga
dos minutos importantíssimos da existência imediata
imprevisível indispensável
com ódios amizades traições riso choro força
fadiga energia ânimo desânimo silêncio
ruídos de terramoto soltos pelas mãos
ansiosas de êxito e de esquecimento
e de sonoras palavras nas letras das músicas desesperadas
lançadas nos bailes de sábado sobre as poeiras dos quintais
e o desejo incontido de se realizar
de ser homem
de encontrar o calor supremo na superfície carnal do outro
a voz amiga na laringe longínqua do outro
afagando um pouco a vida
num artifício monstro da liberdade ansiada*

Reencontrar nos álcoois

*No sangue demoníaco das entranhas feiticistas da terra
onde se espelham os horizontes infernais da morte
e se cruzam razão e locura
bilis amaríssima no encarceramento da prudência
e da capacidade
buscar nos álcoois
o amor à cultura à investigação à criação
à explicação do cosmos
o domínio da seta veloz sobre a vida do antílope
da água sobre as chamas ateadas pelo raio*

în marimba în chingufu în quissange în tobă
în mișcarea brațelor și a trupurilor
în visele melodioase ale muzicii
în expresia ochilor
în împreunarea sublimă a nopții cu luna
a umbrei cu focul a căldurii cu lumina
bucuria celor ce trăiesc cu jertfa clătinată a zilelor

Să se reîntâlnească
în sacrele refugii ale ceasurilor de zbucium
oamenii pierduți în labirinturi alcoolice
vicii ale sclaviei
și ajutor extrem pentru foametea cronică
a zilelor de frig și de foc de tristețe și bucurie
a zilelor de chef și a zilelor de razie
ale minutelor celor mai importante ale existenței
imediate
imprevizibilă indispensabilă
cu uri prietenii trădări risete plînsete silnicire
istov energie curaj deprimare tăcere
vuiete de cutremur dezlănțuite de mîinile
dornice de succese și de uitare
și de sonore cuvinte în textele disperatelor muzici
lansate în timpul balurilor de simbătă peste praful
din curți
și dorința nestăpînită de a se realiza
de a fi om
de a întilni căldura supremă pe suprafața carnală
a altuia
vocea prietenoasă în prelungul laringe al altuia
alintînd un pic viața
într-un artificiu monstru al libertății rîvnite

Să se reîntâlnească în alcooluri
în singele demonic al adîncurilor fetișiste ale
pămîntului
în care se oglindesc orizonturile infernale ale morții
și se încrucișează rațiunea cu nebunia
bilă cumplit de amară în închisoarea prudenței
și a capacității
să caute în alcooluri
dragostea cultura cercetarea creația
explicația cosmosului
predomnia iuții săgeți asupra vieții antilopei
a apei asupra flăcărilor stîrnite de fulgere

*a forma e o âmago
do estilo africano de vida*

*Do caos para o reinício do mundo
para o começo progressivo da vida
e entrar no concerto harmonioso do universal
digno e livre
povo independente com voz igual
a partir deste amanhecer vital sobre a nossa esperança.*

**Ponta do Sol, Arquipélago de Cabo Verde,
Dezembro de 1960**

forma și esența
modului de viață african

A haosului pentru reinițierea lumii
pentru începutul progresiv al vieții
și să intre în concertul universal
demn și liber
popor independent cu voce egală cu a altora
începînd cu această dimineață vitală pentru speranța noastră.

Ponta do Sol, Archipelagul Capului Verde
Decembrie 1960

16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

Cuprins

5	<i>Prefață</i>
16	<i>Adeus à hora da largada</i>
17	Adio la ceas de plecare
20	<i>Partida para o contrato</i>
21	Plecare la lucru
22	<i>Sábado nos mussequés</i>
25	Simbăta în musseque
36	<i>Caminho do mato</i>
39	Drum prin pădure
40	<i>Crueldade</i>
41	Cruzime
42	<i>Comboio africano</i>
43	Convoi african
44	<i>Quitandeira</i>
45	Vinzătoarea de fructe
48	<i>Velho negro</i>
49	Bătrînul negru
50	<i>Meia-noite na quitanda</i>
51	Miez de noapte la tarabă
52	<i>Para além da poesia</i>
53	Dincolo de poezie
54	<i>Noite</i>
57	Noapte
58	<i>Civilização ocidental</i>
59	Civilizație occidentală
60	<i>Sombras</i>
61	Umbre
64	<i>Desfile de sombras</i>
67	Cortegiu de umbre
70	<i>Sinfonia</i>
71	Simfonie
72	<i>Contratados</i>
73	Sezonierii

74	<i>Confiança</i>	81
77	Încredere	81
78	<i>Aspiração</i>	81
79	Aspirație	81
82	<i>Não me peças sorrisos</i>	81
83	Nu-mi cere zîmbete	81
86	<i>Saudação</i>	81
87	Salut	81
90	<i>Kinaxixi</i>	81
91	Kinaxixi	81
92	<i>Consciencialização</i>	81
93	Devenind conștienți	81
94	<i>Um aniversário</i>	81
95	O aniversare	81
98	<i>Pausa</i>	81
99	Răgaz	81
100	<i>Mussunda amigo</i>	81
103	Mussunda prietene	81
106	<i>O caminho das estrelas</i>	81
107	Drumul stelelor	81
110	<i>À reconquista</i>	81
111	Recucerirea	81
114	<i>Sangrantes e germinantes</i>	81
115	Sîngerînd și germinînd	81
118	<i>Na pele do tambor</i>	81
121	Pe pielea tobei	81
124	<i>Massacre de S. Tomé</i>	81
125	Masacrul din S. Tomé	81
126	<i>Bamako</i>	81
127	Bamako	81
130	<i>Mãos esculturais</i>	81
131	Miini sculpturale	81
132	<i>Poema</i>	81
135	Poem	81
142	<i>O verde das palmeiras da minha mocidade</i>	81
143	Verdele palmierilor din copilăria mea	81
150	<i>Um „bouquet“ de rosas para ti</i>	81
151	Un „bouquet“ de trandafiri pentru tine	81
156	<i>Dois anos de distância</i>	81
157	Doi ani de depărtare	81
158	<i>Assim clamava esgotado</i>	81
159	Așa strigam sleit de puteri	81

- 160 *Noites de cárcere*
163 Nopti de închisoare
166 *Aqui no cárcere*
167 Aici în închisoare
168 *O choro de África*
169 Plînsul Africii
172 *O içar da bandeira*
173 Înălțarea steagului
176 *Criar*
177 Să creăm
178 *Depressa*
181 Mai repede
182 *Luta*
183 Luptă
184 *Campos verdes*
185 Verzi cîmpuri
186 *Havemos de voltar*
189 Trebuie să ne întoarcem
190 *Desterro*
191 Exil
192 *A voz igual*
193 Vocea egală

Lector: FLORIN CHIRIȚESCU
Tehnoredactor: ELENA BABY

Tiraj 2430 ex. broșate. Bun de tipar 04.06. 1977.
Coli tipar 11,25

Tiparul executat sub comanda
nr. 1/1125 la
Intreprinderea Poligrafică
„13 Decembrie 1918”
str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97
București,
Republica Socialistă România

UNIVERS